Anul II. No. 14—16 Iulie—Septembrie 1938

Dimândarea

REVISTĂ NAȚIONALĂ DE EDUCAȚIE ȘI CULTURA

SUMARUL:

BUCUREȘTI
Tipografia ziarului „UNIVERSUL", Str. Brezoianu, 23—25. — C. 9242
1938

ABONAMENTE:		
Pentru studenţi şi colonişti . .	200 lei pe an	
„ particulari	500 „ „ „	
„ instituţii	1000 „ „ „	

REDACŢIA şi ADMINISTRAŢIA

ISAIA I., Str. Dimitrie Orbescu 9, Bucureşti III

Anul II. No. 14—16 Iulie—Septembrie 1938

DIMÂNDAREA

REVISTĂ NAŢIONALĂ DE EDUCAŢIE ŞI CULTURĂ

APARE LUNAR

Mitropolitul Andrei Şaguna ca macedo-român

„O capacitate rară de a intui realităţile, sensul lor şi postulatele lor, o energie încordată şi neobosită, — un fin tact care-l ajută să găsească cuvintele potrivite situaţiilor, mijloacele potrivite circumstanţelor, ieşind totdeauna nu numai cu prestigiul personal neavariat, ci şi biruitor în favorul cauzei pe care a reprezentat.

Pricipiile cari stau la baza legei sale bisericeşti, — cum e acela al autonomiei şi al participării mirenilor în corporaţiile bisericeşti, sunt cele cari se potrivesc mai bine în orice vreme cu fiinţa bisericească".

Aşa se exprimă d-rul profesor Dumitru Stăniloaie despre Şaguna. Dar mai interesant şi lapidar, ne-o redă marea figură fostul episcop al Saşilor din Ardeal, G. D. Teutsch:

„Ce depărtare dela bietul episcop valah din 1846, a cărui naţiune şi biserică erau numai „tolerate" în Ardeal până la membru al Casei Magnaţilor şi între aceste două puncte extreme: bărbatul de încredere al Senatului imperial, deputatul Sălistei în Dieta din Sibiu şi membru pe viaţă al Senatului austriac.

N'a fost un politician al frazei, nici unul din acei idealişti, cari, prin puterea covârşitoare a entuziasmului şi a cuvântului cuceritor, voesc să mişte munţii din loc şi să schimbe cursul râurilor, ci îi plăcea să rămână totdeauna pe tărâmul realităţilor şi să-şi facă seama cu ele".

Despre portretul lui scrie un contimporan:

„Inalt şi drept ca bradul de munte, puternic şi legat la corp, bine făcut la chip, cu o barbă impunătoare ce încadra faţa, cu o frunte mare, lată, cu nişte ochi, cari se mişcau foarte repede şi aruncau o privire care pătrundea ca săgeata. Şaguna era din capul locului omul menit să facă impresie asupra oricui, începând dela împărat şi marii demnitari ai Curţii până la poporul de pe străzile Vienei sau aiurea".

Devenise cotra tuturor, parcă, omul providenţial al unui popor la pământ.

Caracter, cultură, geniu, activitate neobosită, iată caracteristica unui mare şef. Invăţase curent ungureşte, nemţeşte, sârbeşte, în afară de limba română şi latină şi, desigur, cea greacă.

Batjocorit ca „sârb", ca omul „stăpânirii" de contimporani neputincioşi şi incapabili, le răspunse tuturor, prin mândrele cuvinte: **„Numai când vă veţi întoarce de la mormântul meu, veţi cunoaşte pe cine aţi pierdut".**

Cele două mari opere ale vieţii sale sunt: reinfiinţarea Mitropoliei ortodoxe răsăritene şi statutul organic bisericesc. Reorganizarea preoţimii, făcând din păstorii spirituali adevăraţi şefi ai naţiunii, crearea unei tipografii dioceziene, a unei edituri bisericeşti, cum am zice noi, scoaterea unei foi periodice „Telegraful Român", incurajarea traducerilor bisericeşti, pe cari el însuşi le făcea sau le controla, organizarea economică a poporului român — sunt o altă lature a vieţii de toate zilele.

In toată această activitate colosală, nu a avut nici colaboratori şi nici subalterni, la nivelul lui. Prin prestigiul său personal pe lângă Impărat, bucurându-se de prietenia celor mari, la Curte şi în politică, în special, de sprijinul prinţului Schwartzenberg, — în contra atotputerniciei maghiare şi a calomniatorilor naţiei române — a izbândit să tragă brazda cea adâncă, de temelie pentru consolidarea existenţei Ardealului românesc.

In şedinţa Sinodului diecesian dela 1864 (după Telegraful Român din 15 Aprilie 1864), Andrei Şaguna îşi încheia cuvântarea care era şi panegiricul marei sale opere: „Eu sunt astăzi plugarul, care, cu mare grije a arat holda sa, a sămănat-o, cu grăunţul cel mai fructifer, a avut toată iarna, primăvara şi vara grije de holdă, şi, ieşind la seceră, a secerat seceriş bogat".

A obţ'nut din 25 Februarie 1849, mai mult decât eroicul, dar naivul Avram Iancu, această scrisoare din Olmuetz — adevărat certificat de mare valoare dela Impărat: „Primesc cu bucurie asigurarea despre credinţa şi ataşamentul bravei naţiuni române şi iau act cu recunoştinţă despre grelele jertfe ce le-a adus împoriva unui partid nelegiuit, care a aprins focul războiului civil şi, prin încăpăţinarea sa, îl duce tot mai departe. Petiţia fidelei naţiuni române o voi lua cu exactă cumpănire şi o voi rezolva în timpul cel mai scurt spre liniştirea voastră".

Concepţia romantică a Istoriei — ne vorbeşte de ingratitudinea Habsburgilor — şi celelalte — adevărul este că activitatea lui Şaguna avea sprijin împărătesc, astfel încât un biograf poate să scrie despre ilustrul mitropolit:

„Mitropolitul Şaguna, ca Român şi ortodox ce era, nu suferea nedreptatea, ci cu energie extraordinară năzuia **peste miniştri la Impăratul de-a dreptul**, având de ajutor pe guvernatorul de atunci Schwartzenberg".

Nu ne încumetăm a face o nouă monografie a lui Andrei Şaguna, — dintre atâtea incomplecte, din nenorocire, — ar fi dealtfel o nouă povară inutilă; dar vom deduce câteva **linii mari** ale vieţii lui şi vom studia, mai în profunzime, **caracterul** acela de oţel, care l-a ridicat la o atât de mare înălţime, cum nu o atinse nici odată vreun Român în Monarhia habsburgică.

Pornind dela faptul că a fost macedo-român vom trage multe linii-trăsături principale şi vom explica până în amănunt întreaga lui operă.

Părinţii lui Şaguna s'au născut la Gabrovo (apoi Moscopole). De acolo erau şi Mocioni, Gojdu, Dumba, Naco, Muciu, Gobrovski, Sina (tot moscopolean, dar venit din Vlaho-Clisura), Ambrozi, Babeş, Cârja. Erau din familiile ce s'au refugiat de pe urma jafurilor cumplitului tiran al Ianinei, Ali Paşa Tepelenul, cu bandele lui de jefuitori albanezi. Din aceşti refugiaţi, găsim în toată Austria veche şi Ungaria, la Viena, Budapesta, Mişcolţ, Zemlin, Panciova, etc.

Intr'o cărticică scrisă de d. Prof. dr. Ioan Lupaş ni se descrie copilăria lui Şaguna, evocând icoana sfântă a mamei lui, Anastasia.

In jurul acestei imagini, ca punct central, ni se profilează şi apoi se împietreşte figura de bronz a marelui conducător bisericesc.

In casa unchiului său Gabrovski, sub conducerea spirituală a mamei, Anastasiu (numele de Andrei e cel monahal) — se formează sufletul copilului, pentru ca să rămână acelaş, sub toate aparenţele acelaş.

Un tată nedemn, care vânduse sufletele copiilor săi propagandei catolice, — mama prin sacrificii nemaipomenite, prin intervenţii nereuşite, zmulge ceia ce poate doar — trăsătura de unire cu copiii. Deşi viitorul mitropolit, ca şi un frate şi o soră a lui, studiară la un gimnaziu catolic, totuşi la 18 ani, după terminarea cursurilor câteşi trei copii revin la rel'gia ortodoxă a mamei. Minunea unei inimi de mamă a învins o doctrină uriaşă şi universală, cum e cea catolică.

Dar aci stă şi enigma personalităţii lui Andrei Şaguna.

In nopţi de veghe — sau de sărbătoare, sau de jale — mama, unchiul, rudele, evocau mereu acele incendii colosale de oraşe frumoase, acele măceluri, acele lupte memorabile în **trecători** (Dervene) din munţii Gramostei, între flăcăii aromâni şi răufăcători nenumăraţi; aminteau copilului de mare pricepere şi inteligenţă, micului Anastasiu, de moravuri curate, de dragoste neprihănită, de conacuri, ca adevărate palate, cu subterane pentru retrageri, în caz de restrişte, de ma-

gazii ascunse, de o cetate, pentru rezistență de luni și chiar de un an.

Apoi ani dearândul valuri cotropitoare și nesătule contra gospodăriilor macedo-române din Gramoste, contra bogățiilor acumulate de secole de muncă harnică, de negoț cu toate țările împrejmuitoare imperiului otoman, — apoi neputința de a rezista, fuga în caravane lungi, cu tot ce se putea smulge și salva, până în depărtata Austrie (drum de săptămâni pe vremea aceea), — femei cu copii în brațe, bătrâni de-abia mergând, pe drumuri nebătute de munte spre a nu cădea victime dușmanilor. Mergeau în popasuri ,o lună în cutare **diaspora** macedo-română dintr'un oraș românesc; mai multe luni, după cum se aranjau oamenii, o parte din familii mergeau mai departe, făcea o adevărată penetrațiune, la început singuri bărbații, la urmă femeile cu copiii și familia. Ca neguțători, ca argintari, armurieri, chirigii ,căldărari sau boiangii — ajungeau în Ungaria și mai departe, stabilindu-se unul după altul.

O parte din marea ramură a Gramostei rămâne la Vlaho-Clisura, Nevesca, Florina, Bitolia, Crușova, Scopia, — apoi în Serbia-Veche, — în Vranja, Niș, Kraguevatz, Șabaț, Belgrad ; — unele familii trec în Panciova, Zemlin, în interiorul Ungariei, Mișcolț, Seghedin, Budapesta, Viena, etc. etc.

Din acest șirag nesfârșit de pribegi, cari se așează să muncească, cu toată inima și sufletul, în noua țară, face parte și familia lui Șaguna. Legătura între aceste **diaspora**, deși aruncați în toate părțile, este indisolubilă, trăesc între ei, dacă sunt câteva familii numai, se încuscresc între ei, repede zidesc o biserică „grecească“, unde își mențin intactă religia și neprihănite tradițiile în mijlocul străinilor.

Deși sunt considerați de „greci“, nicăieri nu sunt altceva decât „valahi“ ; nu uită niciodată acest lucru, este mândria și nobleța lor. Pecetea Romei, chiar neaparentă, este indelibilă.

In contact cu Românii ardeleni acești „Cuțovalahi“ se simt la ei acasă, se adaptează idealului „fraților“ pe care-l servesc cu un devotament fără pereche, ca filantropi, ca mecenați, ca luptători, cărturari, etc.

Trăind într'un mediu școlăresc strein, catolic și „austriac“, Șaguna nu se schimbă cu nimic, va fi veșnic copilul Anastasiei Muciu, macedo-românul cu nostalgia neștearsă a stămoșilor părăsiți, a fraților regăsiți, cari de cele mai multe ori nu-l înțeleg, ba îl persecută, îl hulesc , îl scoboară.

Chiar în lumea sârbă, în contact cu biserica și această cultură, el va fi valah. La Carlovitz a nutrit cu pasiune visul reconstituirii bisericei românești, a ridicării poporului din Ardeal, din toate punctele de vedere, la nivelul celorlalte naționalități conlocuitoare.

Trei ani a studiat la Universitatea crăiască din Pesta filozofia și dreptul. In 1829 termină studiile juridice, dar îl atrage teologia. După îndemnul episcopului Manuilovici din Vârșeț termină studiile teologice la Carlovitz. In 1832 devine secretarul episcopului susnumit și profesor la Seminarul din Carlovitz. In 1833 intră în tagma monahală (la 25 de ani). Această conversiune a lui Șaguna nu este întâmplătoare. Din casa lui Gabrovski a prins revendecările la viață ale poporului românesc ardelean din gura celor mai aleși reprezentanți ai lui. Și-a dat seama, poate, că numai, prin Biserică, se va merge la mântuirea națiunei.

Era calea trecutului, a tradiției, a adevărului și a dreptății, deci calea cea adevărată.

Școală și biserica sârbă l-au condus la cele „de-acasă“, adică la confundarea patriarhliei ecumenice grecești cu cauza elenă — care a creiat conglomeratul național grecesc de azi, ce nu are nimic rasial.

Prin tradiție, prin sârbi, Șaguna a întemeiat Statutul organic, o rețetă a Eforiilor din Fanar, ce puneau în colaborare Biserica cu mirenii.

Programul bisericesc, național și politic al lui Șaguna îl aducea cu originea sa macedo-română.

Patriotismul său constructiv, contra ideologiilor vagi sau neasimilate, sau incompatibile cu poporul nostru, —rădăcină de oțel ce-l legă de tulpina neamului, neclintindu-l nici calomniile, nici furtunile evenimentelor istorice. **Era tot macedo-română.** Voința, de matroană romană a unei mame, a putut învinge o voință a unui părinte ticălos, disciplina celei mai puternice instituții religioase din lume și lanțurile unei societăți mirene, cu totul alta decât baza națională dela care pornise.

Satura tota nostra spunea Quintilian ; adică ironia pătrunzătoare, acel bunsimț nealterat, acel contact veșnic cu realitățile, acea noblețe în **amănunte**, care este adevăratul caracter ,iată o nouă lature a macedoromânului.

Pot fi revoluționar în suflet, căci numai sclavul este altfel, dar nici odată cu puterile naturei sau cu imposibilul. S'a adaptat împrejurărilor și a luptat cu armele adversarilor, pe cari le-a cunoscut, le-a întrebuințat la rându-i, cu neîntrecută măestrie.

Dela Horia, Cloșca, Crișan, Avram Iancu, Tudor Vladimirescu, înainte de acest din urmă — de la ruperea de două secole de încălcare turcească sau streină —, singurul Șaguna se ridică la concepția unui om de stat.

Poți avea cea mai bună oștire din lume, dacă dai lupta când nu trebue, sau ți-e în desavantaj, te pierzi pe tine și poporul. De aceea, de multe ori ,aparența unei înfrângeri sau

a unei umilinţe îţi salvează intactă forţa totală pentru mai târziu, la timpul oportun şi la ora decisivă.

Aceasta a fost tactica mareşalului Foch în timpul marelui război. Ca un strateg şi tactician fără seamăn, Mitropolitul Şaguna a întrebuinţat toate mijloacele de prestigiu, farmec personal, toată diplomaţia superioară pentru a creia citadela românismului în Ardeal, printr'o Biserică independentă.

Dela un popor umilit, a creiat treptele partidului naţional, pe care l-a întemeiat el şi care, prin glasul d-lui Vaida-Voevod, în chiar Parlamentul maghiar, proclama dreptul de autodeterminare al poporului român.

Temelia de oţel pentru unire, înfăptuită la Alba Iulia, la 1 Decembrie 1918, — a zijdit-o, zi de zi, an cu an, timp de patru decenii, Mitropolitul Baron Andrei de Şaguna.

ION FOTI

Cuvinte înţelepte

De multe ori, ni se cuvine un interegn, un interimat al vieţii materiale printr'o pânză a creerului care cere să ne odihnească. Putem găsi ceva mai bun, mai înălţător ca legenda creiată în jurul lui Siddharta Gautama, Buddha de mai târziu ? După Evanghelie, nicăeri n'a răsunat o voce mai inspirată, mai aproape de dumnezeire.

O comparaţie :

„Zeii ziseră : „Meru, zeul munţilor nu se închină în faţa grăuntelui de grâu ; Oceanul nu se închină în faţa băltoagei de ploaie ; Soarele nu se închină în faţa viermelui strălucitor ; acela care va avea ştiinţa nu se închină în faţa zeilor. Ca şi grăuntele de grâu, ca şi băltoaga de apă, ca şi viermele strălucitor este omul ; ca şi muntele Meru, ca şi Oceanul ca şi Soarele este acela care va avea ştiinţa supremă. Fie ca lumea să i se închine şi lumea va fi mântuită !“

O întâmplare a sublimului Buddha :

„Cei doi asceţi cari au văzut pe Siddharta meditând la umbra palmierului :

„Parcă un zeu s'a oprit sub umbră ! Este zeul bogăţiilor sau zeul amorului ? Nu este Indra care ţine în mână fulgerul sau chiar păstorul Krişna ?“

Iar o voce a răspuns : „Oricare ar fi splendoarea zeilor, ea păleşte în faţa splendoarei“.

E R O U

E murmur, e svon în tot satul
Pe dealul brăzdat de răscruci
Şi oameni aleargă năuci ;
Oştire-a trimis împăratul
Şi-au prins pe şoimanii haiduci.

Spre seară la han poposiră
Voinicii, trudiţi luptători,
Care crunt se bătură din zori.
Sătenii vin droae, se miră
Şi-au părul sburlit de fiori.

Din deasa răsboinica ceată
Ce-o cântă deacum trubaduri
Rămas-au trei singuri panduri ;
O parte fugi 'mprăştiată,
Iar alta se stinse 'n păduri.

Stau galbeni tustrei de durere,
Cătuşele, rănile-i dor,
Dar nu plâng, ci-n linişte mor ;
Doi inşi sunt bărbaţi în putere,
Al treilea-i abia un fecior.

Il vede-un moşneag şi ofteazä:
„Tu ce-ai vrut copile, 'n răsboi ?“
„Să lupt, să vă apăr pe voi
Şi moartea să-mi fie viteazä,
S-o cânte tot satul apoi“

G. MURNU

ZÂNA LACULUI

Mă înapoiam dela Samarina la Avdela, comune româneşti din Pind, cu căruaşul Mitri Curti. Soarele asfinţia după muntele Papingului, munte petros, de o culoare plumburie. Ultimile raze îi dădeau un reflex auriu, de o strălucire feerică. Umbrele serii începeau să se lase ca uriaşe pânze de păianjen.

— Ştii ce, zise Mitri Curti, mai bine rămânem, căci este periculos sa coborâm, pe întunerec, pantele muntelui Vasilizza.

— Dar unde conăcim? răspunsei eu.

— La pădurarul Cutozza! Şi nu-i departe de aici.

Zis şi făcut. După o jumătate de oră eram la coliba pădurarului: o colibă mică, conică, durată din crengi împletite pe un colţ de stâncă.

Dulăul pădurarului, un dulău bătrân, cu lâna scărmănată, leneş şi somnoros începu să latre, răguşit, de cum ne simţi.

Pădurarul Cutozza tocmai se întorcea, din pădure, cu o sarcină de vreascuri pe umeri.

Straşnic român acest Cutozza: o ceafă de taur şi nişte braţe de luptător de circ. Ochii de lup.

— Bună seară, Cutozza!

— Bună!

— Vrei oaspeţi?

— De ce nu! In singurătatea asta!... Ne mai dezlegăm limbile!...

Cutozza vorbea rar, apăsat, cu sgârcenie; cu privirea cântărea însă pe om.

Ne-am rezimat armele de trunchiul unui arbore şi ne-am întins pe iarbă. Stelele răsăreau pe cer, una câte una, scânteetoare.

Cutozza aprinse focul cu iască şi flăcările pâlpâiră în aerul limpede şi racoros.

Mă uitam la pădurar. Pe masca lui, cioplită ca'n piatră, linişte, ca liniştea de mare, după furtună. Sprâncenele groase şi stufoase dădeau chipului său ceva aspru şi hotărât. Nasul coroetic avea ceva din linia curbă a păsărilor rapace.

Auzisem multe despre dânsul; se povestiau minuni: între altele, că ar fi înnăbuşit, în braţele lui, un urs uriaş.

Para focului arunca pale de lumină înlăuntrul colibei. Mobila pădurarului se compunea din: un topor, un ulcior, o puşcă veche, un hanglar turcesc şi două blăni de urşi. Atât.

— Ei, Cutozza, ia spune, cum o duci în sihăstria asta?

— Vreţi să ştiţi?

— Dacă întrebăm!

Şi Cutozza începu: mă scol de dimineaţă, îmi iau sculele de vânătoare şi vânez cerbi, mistreţi, urşi, lupi, ce-mi iese înnainte. Câte odată mă duc la lacul din pădure, care nu-i departe de aici: doar două bătăi de puşcă!

Când e lună plină, e foarte frumos la lac. Poţi număra firele de prund — aşa-i de linişţită şi străvezie faţa apei. E un lac vrăjit... Cine bea din unda lui se simte aşa de trist... Când e vânt şi vreme rea, apa se învineţeşte ca cerneala şi un glas trist se aude din valuri: *e glasul zânei lacului!*

— Zâna lacului? zisei eu, râzând; crezi în poveşti, tu, un om aşa de voinic şi de mintos!

Cutozza se uită lung la mine, îşi netezi fuioarele sbârlite şi cărunte, scormoni focul cu un băţ, şi-mi răspunse: păi, de aia piere lumea! Voi ăştia — cărturarii! Ştiţi multe de toate, şi nu ştiţi nimic! Ne vorbiţi de ce-i în cer şi n'aveţi simţ de ce-i pe pământ! Adicătelea, de ce să nu cred în zâna lacului?... N'am văzut-o oare?... Să nu cred ochilor mei? Bună înţelepciune!

Aşteaptă, până ce-o răsări luna şi te duc la lac. Poate vei avea norocul să te încredinţezi cu propriile tale lumini...

— Ei bine Până atunci, povesteşte-ne ce ştii despre zâna

— Să vă povestesc!

Şi Cutozza începu:

Sunt ani mulţi de-atunci... Or fi vr'o patruzeci de ani în capăt.. Tatăl meu păştea oile pe aici. Pe vremea aceia pădurea era mai deasă ca acuşica; şi sălbătăciuni erau multe, multe de tot, şi păsări, de toate limbile.

In peştera de lângă malul lacului vieţuia un pustnic. Era tânăr. Şi frumos — să-l bei într'un pahar de apă! Aşa om n'am mai văzut. Dar ştiţi — o plăzmuire a lui Dumnezeu, nu ca noi ăştia... Ce l'a îndemnat să-şi irosească tinereţele în pădurea aceasta veţi vedea mai pe urma.

Se hrănea cu ierburi, cu fructe sălbatece, cu ceva lapte ce-i aduceau ciobanii, şi se ruga toată ziulica. Era şi mare lecuitor: dacă ţi se scrântea vr'un picior, vr'o mână, te tămăduia cât ai număra până la o mie. Şi zugrăvea să te minunezi; zugrăvea pe scânduri de brad, icoane frumoase, să ţi se scurgă ochii. Dar ştiţi! Icoanele lui trăiau parc'ar fi fost vii — nu ca icoanele de astăzi, ale meşterilor noştri. Să-ţi vorbească, nu altceva! Pe mine mă trimitea tata, din când în când, să-i duc lapte, urdă, bunătăţile stânii. Il găseam, totdeauna, fie cetind, fie zugrăvind.

Intr'o vară au venit în munţii noştri nişte străini; veniseră din Grecia şi petrecuseră patru luni în satul nostru: erau doi bărbaţi, o doamnă şi o fată. Erau tare bogaţi, pe semne, căci cheltuiau bani, nu glumă. Călăreau, cât e ziua de mare, pe nişte cai albi ca spuma de mare. Fata era frumoasă şi gingaşă: un fluture de primăvară.

Şi nu erau oameni mândri oamenii aceia: vorbeau cu toată lumea, umblau pela biserici, scriau slovele dede-asupra porţilor dela mânăstiri, apoi spuneau la lume de când îs făcute, cine le-a clădit şi câte alte minunăţii.

Le plăcea tare şi să vâneze. Vânau şi femeile mai hai-hai decât bărbaţii. Chemau pe toţi vânătorii noştri, puneau urlători prin păduri, şi nu era chip să nu împuşte câte o sălbăteciune. Vânau de-a călare şi suflau din cornuri de umpleau ascunzişurile de svoană.

Intr'una din zile, fata era să fie sfâşiată de un mistreţ — dacă nu l-ar fi împuşcat un român de-ai noştri, vânător vestit. Fata scăpase frâul, calul o trântise la pământ, şi mistreţul, gonit din urmă, se repezi — săgeată — s'o rupă cu colţii. Noroc de românul nostru. Cu un glonte l-a răpus.

Fata l-a sărutat de recunoştinţă. Şi cum făceau haz ciobanii!... Buzele acelea frumuşele să sărute un obraz ars de soare şi pârlit de vânt! Mare a fost bucuria străinilor când au aflat de fapt vânătorului nostru. Il îmbrăţişau ca pe un copil al lor. Mai ales doamna cea bătrână. Şi l-au răsplătit bogat: o tabacheră de argint şi bani cu cari şi-a clădit o casă — podoaba satului! Uite, asta va să zică noroc. Eu muncesc o viaţă întreagă şi tot pădurar am rămas; şi n'am fost un pierde-vară, nici un stricat. Se vede, că pădurar am fost menit să mor; mă lupt cu lupii, cu urşii, şi ascult cântarea de cocoşi sălbateci de patruzeci de ani..

Dar să povestesc mai departe. Străinii aceia au poruncit trei cârlani şi după ce i-am fript frumos ne-au ospătat sub straşinele de arbori, minune mare.

Eu eram un copil pe atunci. Şi totuşi! Grecoaica cea tânără îmi ardea inima cu ochii ei limpezi şi frumoşi ca două flori albastre. Ce ochi, ce ochi! Doamne, Doamne, ce mai ochi! Sa uitau la ea păstorii ca la o zână din poveşti! Si 'n zână s'a prefăcut! Adevăr grăesc! Simplu

așa cum sunt, un lucru știu: fiecare cu zodia lui. Tot omul își are steaua și ursita lui; și din porunca lui nimeni nu poate eși.

Să vedeți. După masă veni vorba despre pustnicul dela peștera lacului. Străinii au vrut să-l vadă. Mai ales fata!

Au încălecat caii lor, doi români înainte, alți doi în urmă, musafirii la mijloc. M'am dus și eu cu dânșii.

Când am ajuns la loc, pusnicul nu era acolo; se dusese după fragi, căci era primăvară. Străinii au intrat într'o scorbură din peșteră. Toată averea lui consta din: o pătură de lână, câteva cărți și o duzină de icoane făcute de mâna lui. Intr'un colț, un crucifix de os, foarte bine lucrat — după cum spuneau oaspeții noștri.

Noi nu înțelegeam, dar îi auzeam pe dânșii cum vorbeau cu laude. Crucifixul avea și scrisoare *lătinească*, după spusele lor. Țiu minte par'c'ar fi fost eri. Străinii spuneau că ar fi fost un odor vechiu, de câteva sute de ani, adus din Italia.

Stăteau pe marginea lacului așteptând pe pustnic și pustnicul nu se vedea nicăeri, iar fata era în neastâmpăr.

In sfârșit, cam pe seară, veni și cel mult așteptat. Il zăriră de departe. Străinii se uitau la el cu luare aminte, ca la ceva neobicinuit.

Poate le părea ciudat, ca un bărbat tânăr și frumos să se lepede de viață spre a trăi la un loc cu fiarele.

Pustnicul venea cu pas încet, cu un coșuleț de fragi la braț, și, din când în când, se pleca, rupea câte o floare, se uita la ea, o mirosea și trăgea cu urechea la țipătul păsărilor ce turbura liniștea pădurii.

Când se apropie și văzu lume străină la sihăstria lui rămase înlemnit. Nu-i părea bine. Oaspeții i-au înțeles tulburarea și și-au cerut iertare că și-au permis să-l viziteze. Se mai îmblânzi și el; apoi, deveni vorbăreț și familiar.

Nu știu de ce, dar, când dete mâna cu fata se înroșiră amândoi. Am băgat de seamă bine. Străinii, după una alta, i-au lăudat icoanele, ceeace îi făcu multă plăcere; apoi aduseră vorba despre crucifix, rugându-l să le spue de unde a putut dobândi un obiect așa de prețios.

Le-a răspuns că scula aceia o are dela părinți, cari, la rândul lor, au moștenit-o dela părinții lor, originari din Italia; a mai adăugat că ține le crucifix ca la lumina ochilor, pentru amintirile ce-l legau de el.

Se vedea bine, că oaspeții doreau să poseadă lucrarea aceea așa de frumoasă. Dar cum? Cu bani nu se putea, căci pustnicul n'avea nevoe de bani în singurătatea lui; să ceară crucifixul nu le venea, mai ales că li se spusese că amintiri plăcute erau legat de acel obiect.

Cum străinii hotărîră să petreacă o noapte în pădure, vânătorii aprinseră un foc mare, punând trunchiuri de copaci pe jăratec.

Toată lumea se lăfăia, veselă și râzând, când, ne pomenirăm cu niște lătrături de câini, iar la spate apăru temutul haiduc Cianaca, cu o ceată de voinici.

Străinii, dintru început, nu prea deteră însemnătate apariției haiducilor, câteva clipe în urmă însă spaima îi cuprinse.

Printre haiduci era unul frumușel ca o domnișoară. Purta plete lungi și mustăcioara abia ce-i mijea. Era nepotul căpeteniei Cianaca, temutul *craiu al codrilor*, a cărui figură, aspră și amenințătoare, inspira frică. Stătea mereu cu mâna pe pumnalul de argint dela cingătoare, neîncrezător și băgător de seamă la orice mișcare.

El se așeză pe o velință, pe când voinicii făcură cerc în picioare.

Mândri feciori! Pe piepturile lor străluceau pieptarele de argint — cum e obiceiul la haiduci, cărora le plac podoabele.

Haiducii nu veniseră dinadinsul pentru prinderea străinilor; nici nu știau că se află la peștera pustnicului astfel de oaspeți. Treceau așa, întâmplător, prin pădure, văzuseră focul, oameni mulți șezând roată împrejur, și, ațițați de curiozitate, se abătură pe la noi. Aflând cine sunt

străinii, rămaseră încântați. Niște mari bogătași prin meleagurile noastre! pradă bună!

Și totuși! Căpitanul Cianaca nu s'a atins de dânșii.

— Ne-au făcut cinstea să vie prin ținuturile acestea, le mulțumim, zise el, apăsat și întunecat, cum era felul lui.

Apoi stătu de vorbă cu ei, îi întrebă de toate-multe.

Străinii rămaseră încântați de această întâmplare. Să vadă pe un cap de bandă, în mijlocul pădurii, li se părea un noroc rar.

Cum băuturi aveau din belșug au tratat pe toți voinicii cu multă bucurie. Tinerelul cel frumos, deșertă două-trei pahare în sănătatea *doamnelor*. Ele să-l mănânce cu ochii.

Cam după o jumătate de ceas, haiducii plecară. Când dispărură în desimea arborilor, se auzi doina haiducească!

— Frumos flăcău! ziseră străinii.

— Foarte frumos! repetă doamna cea bătrână.

Glasul unui cocoș sălbattic ne vesti că-i ceasul de culcare; și, obosiți cum eram, ne învăluirăm cu mantalele noastre lângă focul ce ardea potolit și dulce.

Toată lumea dormea dusă; numai eu nu puteam dormi: vederea vestitului haiduc Cianaca, mă mișcase mult.

Intr'un rând, băgai de seamă că nici fata nu dormea; neliniștită, porni spre peștera pustnicului, dar, se opri, cugetă, apoi se reîntoarse și se culcă iarăși.

II

A doua zi ne sculարăm în cântecul păsărelelor. Soarele se înălțase, iar focul strălucea scânteetor. Ciocănitoarele băteau toaca în trunchiurile copacilor.

Pustnicul Ieremia lucra la o icoană; părea stingherit de prezența străinilor. Nu vroia să pară sălbatic însă își înăbușea supărarea.

Fata îi lăuda dibăcia. Părea că ochii ei îi sfredelea ceafa cu priviri arzătoare. Pustnicul lucra înainte dar simția că-l arde ceva: se înroșea, pălea, mâinile îi tremurau.

Vânătoarea fu iar începută. Gonacii răscoliau pădurea, câinii adulmecau și lătratul lor trezia muțenia desișurilor.

Dintr'o peșteră eși un urs uriaș: o fiară monstruoasă. Schelălăiturile câinilor atrăseseră în partea aceia pe unul din oaspeții străini. S'a pomenit față în față, la zece pași, de bestie. Nu-și pierdu cumpătul. Liniștit și rece își descărcă arma în pieptul dihaniei. Ursul se repezi mormăind, încleștă în brațele sale puternice pe dușman; o luptă pe moarte și pe viață începu între om și fiară. Incă o lovitură de cuțit și fiara căzu la pământ, cum se surpă un mal. Dar și vânătorul se alese cu o falcă sfâșiată.

Masă mare pentru această faptă. Trei zile s'a petrecut în pădure. Eu, ca copil, fuseiu trimis în sat ca să aduc două perechi de lăutari.

Trăia, pe vremea aceia, țiganul Cașara, care cânta ca o privighetoare. Muriau cântecele pe strunele viorilor ca un plâns pe jale. Ei! Alte vremuri! Alți oameni! Alte obiceiuri! Tinerii de-acum parc'ă-s făcuți de cocă! Școala ne prăpădește tineretul! Ii trimitem pe copii rumeni ca bujorii și se întorc galbeni ca lumânările. Ii vedeți! Cu ochii duși în fundul capului, cu glasurile pițigăiate, cu mersul de păsărele plăpânde — ăștia o să ne ducă neamul mai departe! Ăștia? Haida de!

Pe vremea mea nu era învățătură multă — învățam doar să scrim și să citim — dar bărbații erau bărbați, nu fierturi ca'n ziua de azi. Când vorbea românul se detuna casa și crăpau pietrele pe unde călca. Dușmanii știau de frică pe atunci! Cine ar fi îndrăznit să calce tă-

râmurile munților noștri pe atunci? Cine? Azi? Toate lighioanele dau pe la noi! Ne pradă, ne fură, ne ucid pentru că suntem Români! Iar voi, tinerii, ce faceți voi? Plecați în țări străine, uitați de căminele părintești, iar când vă întoarceți vă este rușine de satele și de părinții voștri...

— Ai dreptate, Cutozza, ai multă dreptate, dar povestește de zâna lacului, căci uite, stelele au răsărit de mult, și, la miez de noapte aș dori să mergem la *lac* că doar-doar voi avea norocul să văd și eu *zâna*....

— Lasă că nu uit eu! Dar am vrut să știți cum se trăia și pe vremea noastră.

Cum spuneam, Cașara cânta cântece duioase să-ți înmoaie inima ca ceara. Străini ascultau și se minunau.

— Nu știam că voi, *Vlahii*, aveți așa frumoase cântece, ziceau ei. Laudă vouă! Iar voinicii niștri trăgeau din ploscă și se uitau la chilipirul acela de fetișcană, ca un boboc de trandafir! Hei, hei! amintirile!

— Dar pustnicul?

— Așteaptă! Toate la rândul lor!

Pustnicul stătea răzleț, la umbra unui copac, cu gândurile aiurea. Ce va fi fost pe sufletul bietului om? Dumnezeu știe! De florile mărului nu venise el să trăiască cu sălbătăciunile din pădure. Mare foc trebue că ardea în pieptul lui. Era străin printre noi, străin și amărît!

Intr'un rând, fata îi duse un pahar de vin și o turtă de miere. El luă turta, dar refuză vinul.

Trei zile, cât a ținut ospățul, o duseră bine și ciobanii noștri, căci li se trimitea burdufuri de vin, în schimbul belșugului dela stână.

— Sunteți obosiți. Nu cumva vi-i somn?

— Ba nu, ba nu, urmează mai departe

— Ei bine, dacă-i așa. Și continuă:

— Intr'o seară, era ultima noapte, nu puteam dormi. Copil! Toți sforăiau, amețiți de băutură. Noaptea era albă și senină de puteai citi în carte. Eu mă culcasem la o parte — lângă o moviliță. Liniște, ca în biserică. Nici pustnicul Ieremia nu dormea; se ruga lângă culcușul lui. Il vedeam bine, în bătaia razelor de lună.

Intr'un rând — bag de seamă — fata se ridică din iatacul ei și se duse drept la peșteră. Se apropie de pustnic. El rămase ca amețit. Se uită la dânsa ca un om eșit din fire. Nu știa ce să creadă. Vru să se retragă. Fata îl opri cu un gest. Și stătură așa, față 'n față, vr'o câteva minute, fără ca să-și vorbească.

In cele din urmă fata îndrăzni: Il sărută!

Când se lumină de zi, pustnicul avea înfățișarea unui bolnav. era galben la față, ochii stinși. Se vedea că suferise; abia îndrăznea să privească în ochi pe străini. Pe semne, avea părerea cum că toată lumea știa ce se petrecuse. Orice surâs îi părea o bătaie de joc...

Fata dimpotrivă: era veselă și vioaie ca o codobatură; vorbea, râdea, alerga, țopăia, lua din cap căciulile ciobanilor, făcea fel de fel de nebunii și ghidușii. Dar, deodată, dela veselie, hop la mâhnire: devenea tristă, gânditoare, gata să-i dea lacrimile 'n ochi.

Mama ei o alinta atunci, o descosia, o lua de braț, afundându-se în pădure, unde auzia flueratul mierlelor și cântatul cucului.

III

Sosi și ziua plecării. Iși luară rămas bun dela pustnicul Ieremia cu multă părere de rău. Fata părea sdrobită. Făgăduiră că în curând se vor reîntoarce

Pustnicul era mulțumit că se duc; scăpa de o mare povară sufletească. Nu trecură câteva zile însă și, într'o dimineață, se pomeni cu fata la peștera lui. Venise singură, călare pe frumosul ei armăsar.

— Uite, am venit, căci e tare frumos la tine! Ce vrei! Te iubesc, nu te supăra! Știu că ești un sfânt, poate un om foarte amărît. Mă vei fi crezând, de sigur, o nebună... o... dar numai pot..... nu mai sunt stăpână pe cugetul meu, pe inima și pe sufletul meu... Dacă mă alungi am să reviu, dacă mă umilești am să mă supun. Sunt bogată. Vino cu mine și averea mea va fi a ta. Vezi? Infrunt tot, căci te iubesc. Cum, ce fel, nu-mi dau seamă, dar o putere nevăzută mă îndemnă spre tine....

El o privea rece, nepăsător.

— Nu! zise el, nu! Niciodată! Eu nu pot iubi! De ce să mint? De ce să te amăgesc! Eu nu mai am nimic cu lumea aceasta; gândurile mele, ființa mea sunt ale lui Hristos și ale prea Curatei. Sufletul meu fusese odată al diavolului, acum este tot al lui Dumnezeu. Sunt un pustnic și voiu rămâne al singurătății până la moarte... De ce vrei să mă pierzi?... Făcută-ți-am vr'un rău?... Abia ne-am cunoscut! Dacă se află în sat? Dacă ți se întâmplă vreo nenorocire pe drum? Ce ar zice lumea? M'ar osândi ca pe un vinovat; iar eu trăesc numai pentru împăcarea mea cu cerul, prin rugăciuni.

Așa grăi pustnicul, și întrâmplarea făcu să fiu de față, căci tata mă trimisese cu lapte proaspăt la el, și am auzit tot, am văzut toate.

— Nu te lepezi de viața singuratecă? Ei bine dar. Voiu rămâne eu la tine. Mă leapăd eu de părinți, de rude, de patrie, de tot, numai ca să respir sub bolta acestei peșteri — care este bisericuța ta.

Dar aș vrea să știu: ce osândă porți? Cine te-a isgonit din lume? Ce dureri te-au aruncat în tăcerile pădurii? Aș vrea să știu!

Pustnicul rămase dus pe gânduri. Nu mai avea putere, părea istovit, pe când pădurea fremăta, frunzele foșneau în bătaia vântului.

— Du-te, copilo, nu mai cerca să învii morții! Esti prea tânără încă ca să te cred o Evă! Du-te! Și se îndepărtă.

Copila rămase țintuită locului. Frumoșii ei ochi albaștri se umplură de lacrimi.

Atunci erau prea copil ca să înțeleg ce se petrece în inima ei. Astăzi însă! Când mi-amintesc! Astăzi înțeleg tot. Și noi, ăștia, bătrânii trăim cu amintirile. Mai ales în singurătatea asta.

— Grăbește, Cutozza, căci uite, se apropie miezul nopții și ne ducem la *lac* că doară-doară vom vedea zâna

Cutozza râdea, amestecând focul

— Se poate s'o vedeți, se poate nu! Par'că întotdeauna se arată? După cum!

— De ce nu! Ia te uită ce lună par'c'ar fi ziuă. Și ziceai că numai când e lună se arată...

— Lună, lună, dar are și ea toanele ei! Câte ori n'o pândesc eu! Nu totdeauna o văd însă.

— Și cum s'a ales cu fata aceia, cu ochi albastri, dacă pustnicul nu i-a făcut pe voie?

— Cum s'a ales! Iacă așa! A sărit în șea și dusă a fost. Dar credeți că s'a lăsat? Ferit-a maica prea curată! O chinuia diavolul! Săptămâna încheiată, veni iar într'o Duminică. Era slăbită și palidă la față. Pustnicul Ieremia se miră de schimbarea ei; ba i se făcu milă chiar. Se înduioșase.

Fata se rugă de el să-i povestească ceva din trecutul lui, cu atâta smerenie, cu atâta bunătate, că pustnicul, într'o clipă de uitare de sine îi făcu o spovedanie. Pe semne, vroia s'o îndepărteze dele ei, prin mărturisirea greșelilor sale.

Și, iată cum a vorbit pustnicul Ieremia în acea Duminică:

— Zadarnic încerci, copilo, să readuci la viață o inimă moartă Sunt tânăr. O știu. Ce folos? Numai umbra mea de om e pe pământ; sufletul este de mult în cer — unde se odihnește... și o lacrimă îi tăie glasul

Ascultă. Am iubit și eu odinioară. E o poveste dureroasă. Am iubit o fată frumoasă, de familie bună. Se chema Lia. Iubirea noastră a durat doi ani, o iubire curată ca în cărțile sfinte. Afacerile mele mă chemară însă la Salonic, unde a trebuit să rămâiu opt luni.

Intre timp, ne schimbam scrisori dese cu logodnica sufletului meu, când, după vr'o cinci luni, bag de seamă că scrie tot mai rar și tot mai rece. Am avut zile amare. Ca să plec nu puteam — natura ocupațiilor mele oprindu-mă dela o astfel de hotărîre. Apoi! Nici nu credeam că pot fi uitat.

O lună de zile n'am primit nimic. Doar vești căpătate dela prieteni, când într'o bună zi mi s'a scris că Lia s'a măritat....

Am părăsit tot, m'am înapoiat acasă, am avut o întrevedere cu Lia....

— Și?

— Și, scos din fire, i-m spus cuvinte grele și mi-am luat lumea în cap.

De atunci — sunt patru ani — nu există, pentru mine, odihnă. Am căutat să uit; m'am plimbat prin toate orașele; am călătorit prin străini; am luat parte la toate nebuniile vieții; am cheltuit o avere întreagă; am băut din paharul tuturor plăcerilor. Zadarnic! Rana din suflet nu s'a închis! Atunci am rupt cu rude, cu prieteni, cu lumea. De un an și jumătate duc viața pe care o vezi. Aci, în liniștea pădurii, m'am regăsit întru câtva. Simt aripa lui Dumnezeu peste fruntea mea. Nu sunt vindecat, dar mângâierea se coboară pe sufletul meu. Singurătatea, liniștea, frumusețea a tot ce mă înconjoară, îmi potolesc durerile și părerile de rău; și, n'aș schimba acest colțișor pe toate bogățiile pământului. Orașul mi-a fost leagănul, pădurea vreau să-mi fie mormântul. In deșert, deci, cauți să mă reîntorci la o viață căreia nici amintirea nu vreau să-i păstrez.....

Și pustnicul tăcu. In ochii lui se vedea umbra unei dureri sfârșietoare. Frumoasa grecoaică plângea. Incălecă și se duse.

IV

Intr'una din zile, era o Sâmbătă seară, mă dusei în sat. Fiind în preajma sfintei Vineri, sărbătoare mare la noi, precum știți, clopotele dela biserică sunau vesel. Copiii le trăgeau de frânghii, gureși și gâlcevitori.

Satul era plin de lume căci se întorsese chirigii toți ca să serbeze ziua sfintei Vineri. Străinii, de asemenea, din satele vecine, veniseră foarte mulți, ca de obiceiu. Din Samarina veniseră meseriași cu încălțăminte; din Băeasa și Perivole oaspeți cunoscuți. Era vuet și veselie la Avela. Toți îmbrăcați în alb, ca de sărbătoare. Râdea satul de voe bună și bucurie.

Cum treceam pe stradă, aud că cineva îmi bate în geam — era grecoaica!

Se dădu jos repede, mă întrebă multe și mărunte și-mi spune să trec pe la ea, la plecare, la pădure se înțelege.

A treia zi mă abat pe la dânsa. Am găsit-o în grădiniță, stropind niște flori, Era tristă, foarte tristă.

Imi dete o scrisoare cu rugămintea s'o dau pustnicului Ieremia, adăugând:

— Să fii mut ca pământul. La plecare mi-a strecurat în palmă și o jumătate de liră, aur curat, o avere pentru un copil ca mine! Sburam de bucurie! Uite, în patruzeci de ani n'am avut o clipă de fericire ca aceia. M is'a părut că am comorile pământului. Cum strălucea la soare bănuțul meu!

Și cum îl sărutam! Nu i-am spus nici mamei, nici tatei, ca să nu

mi-l ia. Il păstram să-mi cumpăr o pereche de *calzzavete* de mătase și un fluer de alea de se vând la bâlciu.

-- Dar ce-i scria în scrisoare? Nu știi!

— Ba da! Ba da! Iacă scrisoarea este la mine. Am găsit scrisorile în peștera pustnicului, după moartea lui. Și le păstrez, aci, în ghiozdan, ca amintire. Vrei să le citești?

— Cu plăcere!

Și pădurarul îmi întinse câteva hârtii îngălbenite, uzate, cu slova aproape ștearsă de vreme.

Scrisoarea fetei suna:

Iubite Ieremia, mă iartă că-ți scriu. Știu că nu-ți face bucurie stăruința mea. Povestea ta m'a luminat pe deplin. Ce vrei să fac însă, dacă te iubesc! Sunt a ta cu sufletul tot. Vreau să te uit, dar nu am putere. Nu știu ce duh rău mă chinuește. Sunt o copilă curată ca floarea cu trupul și totuși sufletul îmi plutește în păcatul iubirii. Iubirea! Ce iad și raiu totodată! Ce nenorocire când nu este împărtășită! Dacă ai binevoi să-mi scrii măcar — atâta îți cerșesc. O vorbă bună dela tine ar fi ca un balsam pe o rană sângerândă. Te vei gândi oare, cât de cât, la buna și romantica — cum m'au botezat — ta prietenă? Un cuvânt, un singur cuvânt? Pe aripile vântului își trimit dorul meu·

Melpo.

Când i-am dat scrisoarea aceasta pustnicului era dimineață. O luă, o citi, strâmbă din buze, o împături și o strecură în buzunar. Mă uitam la fața lui; se făcuse albă ca hârtia. Apoi făcu o plimbare prin poeană și se 'ntoarse târziu, tocmai'n amiazi. Părea din cale afară ostenit. Răceală sau altă pricină — nu pot ști — dar ceeace vă pot spune este că chiar în ziua aceea a avut friguri. Ii tremura trupul sub pătură ca și cum ar fi fost înfășurat în ghiață. Trei zile nu s'a sculat din crivat. Tatăl meu îi dăduse să bea niște burueni amare, iar pe mine mă trimise în sat să aduc niște muștar și ventuze. Intâmplarea făcu să întâlnesc în stradă pe frumoasa grecoaică, căreia i-am vorbit despre îmbolnăvirea pustnicului.

Inchipuiți-vă! Veni la peșteră chiar în noaptea aceia, singură-singurică, pe la miez de noapte. Pe semne, așteptă până s'au culcat toți și se avântă spre pădure.

Când a venit, pustnicul avea călduri mari și aiura. Cu niște doctorii de ale ei, căldurile au scăzut după un ceas iar omul își recăpătă cunoștința. Toată noaptea a stat lumânare — lângă capul lui — îngrijindu-l. Pustnicul Ieremia îi era recunoscător, dar în privire avea ceva aspru și mânios. Mie-era ciudă pe el. Imi părea sălbatec ca un urs în bârlog. Abia îi răspundea, bietei copile, la întrebările ei. Și cum plângea ea? Să ți se rupă inima!

Spre dimineață, tocmai când luceafărul pălea de-asupra muntelui, fata dete drum frâului și se duse. O săptămână de-a rândul venea în toate nopțile, exact la aceiași oră și îngrijea de bolnav cu o răbdare și cu o dragoste de soră. Și totuși! Nici o vorbă înduioșătoare n'auzi din gura suferindului. Dimpotrivă: îmi spunea mie să-i spun că i-ar face mare plăcere dacă n'ar mai veni. I-am spus. Aș. Se încăpățână să vie tot mereu. In sfârșit, a dat Dumnezeu de s'a însănătoșit. Câteva zile abia mergea; îl duceam de braț. Incet-încet, puterile i-au revenit. Aerul, tinerețile i-au fost într'ajutor.

Nu știu de ce, dar, după boală, zugrăvea ca un nebun, toată ziulica, dus pe gânduri. Iși făcea culorile din plante. De multe ori nici nu mânca. Eu stam mereu pe lângă dânsul acum, cum poruncise tatăl meu. Fata venea la două-trei zile odată. O găseam tot mai slăbită, tot mai schimbată. Nu mai era veselă. Frumoșii ochii albaștri nu mai avea strălucirea de mai înainte. Patima, domnilor, patima! Il iubea pe pustnic,

să moară! Era frumos și plăcut, e adevărat, dar un pustnic... Pentru ce atâta jeratec pe inima ei?! Iată ce n'am putut înțelege nici odată... Poate blestemul lui Dumnezeu...

Pe măsură ce dânsa îl iubea mai aprins, pe măsura aceea el devenea mai mânios și mai posomorît.

Intr'o Joi —iacă par'c'ar fi ieri — el îmi dete o scrisoare către dânsa. O am aici. Doriți s'o citiți! Și pădurarul mi-o întinse.

Luai scrisoarea, foarte curios, ci citii:

Domnșoară,

Am făcut tot ce stă în puterea omului ca să te îndepărtez dela mine: conștiința mi-i împăcată. Ți-am povestit toată viața mea, toate suferințele mele precum și nenorocirile prin care am trecut. Am fost bogat și am rămas sărac; am iubit și m'am ales cu singurătatea, unde aș dori să mi se piardă până și urma existenței mele fatale. Nu am făcut nimănui rău, afară de groaznica faptă de care ți-am vorbit. O clipă de nebunie, de întunecare a minții! Bietul om! E fragil ca un pahar! Este jucăria instinctelor sale primare! Speram, totuși, în bunătatea și în mila cerului; speram în ispășire și m'am retras de lume — în plină tinerețe — făcându-mă tovarăș cu animalele sălbatice din pădure. Aici mi-am găsit un strop de alinare și de repaos. Postirile, rugăciunile îmi ușurau conștiința. Din adâncul pădurii am tămăduit mulți suferinzi și am cicatrizat multe răni, căci știi, oamenii sunt mai răi ca fiarele; și în munții ăștia vendetele prilejuesc multe dureri. Nu ceream nimănui nimic; nu din mândrie, ci pentrucă nu avea nevoe. Câteva mere pădurețe, o mână de fragi și de căpșuniori de smeură, îmi erau de ajuns.

Un destin rău mă urmărește însă. Intr'una din zile, soarta te-a adus la viziuna mea, pe tine, o floare inocentă, un fluture alb al primăverii, venit de așa departe, în spărturile acestor munți sălbateci. M'ai văzut. Fie milă de soarta mea, fie gingășie de simțiri feciorelnice, te-ai apropiat de mine, ca o rază din cer, dulce și răpitoare, cu gândul de a mângâia un suflet trist și chinuit, aruncat de valurile vieții pe stânca aceasta din pădure. Iți mulțumesc! Aș fi un barbar, dacă nu ți-aș fi recunoscător pentru atâta gingășie și atenție. Am fost bolnav și m'ai îngrijit, expunându-te la pericole și înfruntând prejudicățile sociale, mai ales la Românii aceștia, strașnic de geloși și conservatori. Ești nobilă și curată ca un serafim. Ți-o mărturisesc astăzi, când sunt în pragul morții, căci trebue să afli că am luat hotărîrea să pui capăt zilelor mele.

In fața clipei din urmă, fii bună și mărinimoasă și iartă-mi stângăciile și purtarea mea rece și ofensătoare față de gingașele sentimente ce mi-ai dovedit.

Aș muri nemângâiat să mă crezi un sălbatec. Nu! Duc cu mine amintirea ta ca pe cea mai dulce clipă din tragica mea viață. Mor fericit, doi ochi iubitori s'au oprit asupra mea, luminându-mi adâncurile sbuciumate ale sufletului meu. Iar dacă nu ți-am destăinuit toată simpatia și recunoștința, ce-ți păstrez, am făcut-o nu din nesimțire, ci ca să nu-ți încurajez avântul și dragostea pentru un nenorocit care nu ți-ar fi dat nimic, dar ți-ar fi răpit liniștea și curățenia sufletească. Așa, și încă șoaptele răutăcioase au ajuns și la urechile mele! Știi cât sunt de nevinovat. Totuși, până și ciobanii mă învinovățesc de fapte urâte; iar din ultima ta scrisoare, reese că ești hotărîtă să părăsești familia spre a deveni tovășa singurătății mele. Ca să nu fiu pricina unei greșeli ce te-ar nenoroci pe toată viața — mâine, înainte ca soarele să-și reverse lumina pe pământ, voi fi un cadavru. Această singură scrisoare

a mea o vei avea după ce voi trece de hotarul vieții, dela micul ciobănaș care îmi este așa de devotat. Adio! Bucură-te de viață, căci ești tânără și frumoasă ca zâmbetul aurorii. Adio!

Ieremia

Scrisoarea aceasta mi-a dat-o mie ca s'o înmânez frumoasei grecoaice. Peste noapte, am auzit un horcăit neobișnuit. Am aprins o lumânare de seu.

Ce să văd! Bietul Ieremia, în spazmuri, cu ochii eșiți afară, își trăgea sufletul. Peste puțin aveam în fața mea un cadavru. Lângă dânsul, un pahar de lemn, cu câteva picături de cucută.

Am îngenuchiat și am plâns ca la un frate mai mare. Și era liniște! Doar sfârîitul lumânării se auzia . . . .

. . . .

. . . .

De cum se iviră zorile mă repezii la stână și le-am spus tot bacilor; de acolo m'am dus în sat.

Veni lume multă la peșteră; au venit și oaspeții străini; numai fata a rămas acasă. Uitasem să-i dau scrisoarea, care a rămas, precum vedeți, la mine. Ceal'altă, pe care ați citit-o, am găsit-o în haina lui și mi-am însușit-o ca să nu cadă pe mâni străine. Pustnicul Ieremia era așa de curat — de ce să fie vorbit de rău, după moarte!....

— Foarte bine, foarte frumos! Dar fata? Ce-a făcut fata, după moartea lui Ieremia?

— Acuși! Acuși! Țineți-vă inima!

Fata a venit peste noapte și a plâns pe mormântul lui de se auziau țipetele ei până la stână. De atunci, nu s'a mai întors acasă. Zadarnic o căutau părinții și păstorii prin pădure. Par'că o înghițise pământul! Și ce mai plângea mama ei! Doamne, doamne, cum mai plângea!

Numai noaptea, din când în când, oerii auziau un cântec trist, ca de moarte, răsunând prin pădure; ba mai văzură odată o fată, cu părul ca aurul de lună, resfirat pe umeri, și alergând prin poeană. Nimeni nu s'a putut apropia s'o prindă însă. Fugea ca o cerboaică. Fugea, cânta și râdea. Zău așa! Era nebună!

La o săptămână după moartea pustnicului, eu și cu tatăl meu ne-am pus la pândă, doară-doară om prinde-o. Am văzut-o. Mergea spre peștera dela marginea lacului, unde trăise și murise Ieremia. Am eșit din tufiș și eram gata-gata să punem mâna pe ea! Dar, ne-a văzut, a isbucnit într'un râs înfiorător... și...

— Și?

— Și s'a asvârlit în lac! Acolo zace și acum! Dar sufletul ei s'a prefăcut în zână — *zâna lacului*.

Noaptea, când e lună plină, păstorii aud un glas trist, venind din adâncul apelor. E glasul ei! Ba, câte-odată, văd și o fecioară albă ca zăpada, cu părul pe umeri, tăind undele albastre cu brațele ei frumoase. Par'c'ar vrea să plutească spre mal, dar nu izbutește. Se afundă apoi și nu se aude decât un glas dulce ca o muzică...

— Și zici că ai văzut-o și tu?

— De câte ori! Când eram copil, fără păcate; acuma rar, foarte rar! Mă jur!

— Care va să zică, nu-i poveste, că lacul din pădure are o zână!

— Poveste? Hm! E adevărat cum te văd și mă vezi! auzi poveste! Iar dacă vrei să te încredințezi, poftim să mergem, căci iacă, luna e tocmai în mijlocul bolții. Și nu-i departe! Două bătăi de pușcă!.. Poate că ai noroc s'o vezi, ori de nu, o să-i auzi glasul care sună așa de dulce, așa de frumos!..

— O lăsăm pe altă dată, căci sunt tare obosit acum și picur de somn!

— Cum crezi, zise pădurarul Cutozza, și se lungi pe lângă focul ce ardea potolit, scânteind ca un stog de rubine. După puțin sforăia ca un cimpoiu umflat....

Cât despre chirigiul Mitri Curti adormise de mult....

. . . .

A doua zi era senin și frumos. Coboram panta muntelui și mă uitam la creștetele golașe ale munților, ce plutiau într'o atmosferă azurie precum și la stâncile roșetice, ca niște ghirlande de mărgean, și-mi ziceam în gând: frumoase plaiuri pentru *Zâne și Feți frumoși!...* Iar pădurea fremăta, în urma noastră, cu o orgă divină într'o catedrală gotică... Fremăta pădurea, mișcată de vântul dimineții... Ce frumos fremăta!...

Nuși Tulliu

Din „Strămoșii"

DECEBAL

Un cuib de vultur strajnica-i cetate;
Erà, mai jos de Sarmisegetuza,
Cu nume Tierna, unde nu străbate
Nici unul, făr' a-l duce călăuza
Prin cotituri, cărări întunecate;
Precum prin sumbrii ani, mă poartă Muza!...

Dormia cetatea pe un larg tăpsan,
Păzit de munți cu piscurile 'n nori —
Și n'o bătea nici crivățul avan
Și n'o găseau pierduții călători, —
Răzbind prin codrul cel mai năzdrăvan —
La turnuri ca să vii, cu păzitori.

La spate se 'nălță gigantul munte,
Și 'n față, iar în coaste, doar pădure.
Erau ostași cinci mii în ea să 'nfrunte
Cu lănci, săgeți și grea secure
Nenumărate hoarde, cât de crunte,
Căci Dacul jug strein nu vrea să 'ndure.

Cincizeci de turnuri, tot atâtea porți
Și ziduri 'nalte de opt zeci picioare.
Incercuiau tăpsanul; — pentru morți
O capiște la mijloc cu odoare.
Veneau la rând, tot anul, trași la sorți
Toți tinerii din cele cinci hotare.

Azi Decebal, lui Dura fiu iubit
— Ce rege peste neamul dac era —
Sosi 'n cetatea tare de granit —,
Și râu spumos cu el nisip căra!
Mergea în vuet ori mergea 'n șoptit,
Cetatea ca un șarpe 'ncolăcea...

De zece ani și opt văzu pe Soare
Născut din mândra Dopa și din Dura.
Și Getă mama din străvechi vlăstare,
Având părinți pe Dapix și Medura,
Stăpâni pe-o țară 'ntinsă pân' la mare,
Pe unde Istrul își deschide gura...

Flăcău vânjos, ca și un leu de spete;
Puternic, cel d'intâi la tras cu arcul;
Smead, zvelt, pe umeri unduindu-i plete;
Trimes aici de tatăl său, monarcul,
Să învețe-a luptei taine pe'ndelete;
Păscuse oi, și 'n nopți, păzise țarcul;

Căci datina, la Daci, le fu și lege:
Și trebuia să știe tot secretul
Și truda vieții, cel ce uns ca rege
Pe tronul țării se urca..., cu 'ncetul,
Prin dragoste pe-ai săi supuși să-i lege;
In cărți de aur scrise Boitor Getul.

Cu trâmbițe și tobe-l așteptară
Pe-al craiului fecior, cu-atâta faimă
De vitejii năpraznice, — și 'n țară
Copilu 'n leagăn numele-i îngaimă.
Săgețile-i mulți dușmani secerară
Și 'nfipse în haine neamuri spaimă.

Ca tigru, pe un cal zburând, săria
Și peste ziduri, făr' să-i fie teamă:
Ca și-o panteră 'n pomi se cățăra,
Și-i cel d'intâi din cei cu el de-o seamă;
Iar Dunărea călare o trecea
Și 'n pieptu-i strâns sunt zalele de-aramă.

Și-l duc acum cu mult alai din casă;
Călugări schimnici cei numiți poliști,
Cu rasă neagră, față sperioasă
O duc în posturi, rugi și veșnic triști
Sunt logodiți cu Moartea — ca mireasă —;
Trăesc în peșteri ca și geții chiști.

Erau mai multe mii în Dacia
Şi 'n peşteră cea mare din Zenut
— Cu rituri crunte din prin Tracia —
Serbau pe zeul crâncen şi temut
Ce l-au adus din Samotracia,
Gebeleizis, lance-având şi scut

In peştera cea vastă încăpeau
Nenumăraţi călugări, toţi în rugă, —
Bătându-se pe piepturi, sângerau...
Iar Pythia, înfăşurată 'n glugă
Fiori în fund de beznă o-acopereau
Intrând aici numai puteau să fugă.

Ea-i vrăjitoarea, soră cu Hecate
Şi rudă cu Medeia cea cumplită,
Cu Circe dragi avându-se surate.
In vastele căldări ce-aduc ispite
Fierb ierburi, rădăcini amestecate.
Atingerea-i prin crunte legi oprită

E Sfânta Sfintelor, mai mare
Ca Preutul Suprem, mai sus de rege.
In sanctuaru-i mistic, unde moare
Sublime gânduri mintea-i înţelege...
Ea-l stăpâneşte pe măreţul Soare,
Prin vrăji pe Belzebut îi ţine 'n lege.

Privind misterul, Decebal ca mut
Nu ştie ce-i în sumbra 'n veci cavernă.
Fiori plutesc de-amar necunoscut
In aer şi de linişte eternă.
E-al Daciei aici năpraznic scut :
Şi Păzitoare-i vejnica Tiernă.

Pornesc pe căi ciudate, sub pământ,
Zidite'n var şi piatră : coridoare
Ce-ajung pân'la lăcaşul vast şi sfânt
Al Pythiei, cu-arome şi odoare.
In subterane, ierodule sânt :
Strein de intră 'n tainiţi : cela moare..

Imense încăperi, în întuneric,
Ascund al Regilor demult tezaur,
Ce te orbeşte ca un vis himeric
Grămezile de-argint, potop de aur,
Sub înbesnita cale 'ntinsă sferic
Inconjură Tierna ca balaur.

Stă Decebal pierdut căci altă plasă
A razelor de-argint a fost ţesut
Din leagăm soarele în mândra casă!
Şi fapt a fost în viaţa-i tot ce-a vrut,
Infiripare-i gândul, vag nu-l lasă.
Ca piatra nemişcat stă şi tăcut.

Când vin să ţipe, deodat' din glugă
Divina Phytie căpşorul scoase :
Şi se-adânci 'n copleşitoare rugă
Şi 'n valuri îi căzu ca de mătase
Un păr de zmoală ce-l ţinea o slugă :
Şi'n peşteră lumina inundase.

Inaltă, faţa ei de zână pală
Se'nfăşură 'ntr'a durerii haină.
Dar Decebal, pe gânduri, nu se'nşeală ?
Se pare că desleagă-o veche taină
Nu-i fata ce juca în marea sală,
Cu el copil, şi-acum îi se destaină ?

O galerie de granit în fund
Şi un părâu ce curge cristalin
Şi dumică diamante'n al său prund.
Dar Pythia se'ndreaptă cu pas lin
Ingenunchind spre Decebal : s'afund
In ochii lui blânzi ochii de senin.

Apoi luând un sceptru de argint
I-l dă : pe cap coroana mândră dacă
I-o pune, din zmaragd şi mărgărint,
Grăind : „Ursitei tatăl tău să-i placă
— Urmând meniri ce nici odată mint —
Ca rege vrù prin noi azi să te facă !“

Izbind cu lancea'n scut ostaşi strigară :
„Trăiască !“ scumpii soţi ai lui,
Şi 'n cor călugării un imn cântară
De preamărire sacră Soarelui —
Cu-aripi de vultur faima merse 'n ţară
Să poarte dragă veste ori şi cui.

ION FOTI

MOTORUL PERPETUU

(SCHIȚĂ FANTASTICĂ)

de **I. C. VISSARION**

Vârtej locuia în margnea unui sat și a unei păduri.

In tinerețe fusese slab și urât; dar coborând spre bătrâneță se 'ngrășase și numai părea așa urât. De când îl pomeniseră oamenii, îl socotiseră cam cu toane: când bun prea bun; când neînțeles ca un nebun ; când cu o minte ce părea că însumează la un loc mintea a zece filozofi, când cu o minte de copil încrezător în toți și 'ntoate — —și deci prea ușor de păcălit. Era un om despre care s'ar fi putut spune: că are în cap mii de idei înăscute, dar că în buzunare și acasă , arare ori are puțini bani. Credea în existența lui Dumnezeu, care numai El știe cum face și de ce face așa cum face, și inexistența conștientă a sufletelor după moarte. Avea mare putere de muncă și credea în isbânda ei și'n ajutorul cam prea precupețit al lui Dumnezeu.

O împotrivire fără rost din partea oamenilor și a multor alte, își stânjenea munca și-i amăra zilele vieții. Nu era singură împotrivirea oamenilor, ci mai erau și alte împotriviri, care îl făceau să se considere uneori blestemat, de cine nu știu ; alte ori dat pradă celor mai multe rele; iar alteori părăsit chiar de Dumnezeu. Se necăjea observând împotrivirile felurite, dar apoi zâmbia amar și se hotăra să rabde, să rabde, și dacă n'a mai putea, să plesnească și gata: atunci o să se sfârșească!... De pildă. Dacă se găsea un șoarece în toată casa, apoi despre ziua când se culca să doarmă, șoarele vârât sub dușumea, rodea cu sgomot până la ziuă, tocmai sub căpătâiul lui. Somn chinuit și întrerupt. De altfel or ce ar fi făcut el să fugă șoarecele : bătăi în dușumea, apă turnată, șoarecele se speria un minut, că apoi iar începea mai amarnic să roadă !

Isi făcea umbletele mai lungi cu bicicleta; dar și în mersul cu ea observa împotrivire: vântul îl bătea în față, iar când se 'ntorcea și el de unde fusese, se 'ntorcea și vântul și-i bătea iarăș în față, ca el să pedaleze iar strașnic. Trecea prin sate. La alți bicicliști, câinii deși mai săreau să latre, la el însă se repezeau orbeste, isbeau bicicleta, și se rostogoleau toți: el, bicicletă și câini !... Iși scotea din palme, or din genunchi pietricelele intrate din pricina isbiturii, și uneori își mai vedea și hainele plesnite !... „Nu mă vrea vântul, nu mă vor câinii, nu mă vor oamenii !... Dar tu Doamne, dacă nu mă vrei, de ce mă ții p'aici"?... încăleca și pleca...

La masă îi punea de'nainte farfuria lui cu mâncare. Ei bine, la nimeni din ceilalți nu venea să cadă ceva în ea ; la el trebuia să cadă, or două muște ce se găsiseră să facă tocmai atunci dragoste pe d'asupra farfurii; or să cadă un gândac, or o viespe ! trebuia să căda, praf cel puțin !

Vorbiau femeile satului pe marginea șanțului, cum vorbesc ele de obicei despre unii și despre alții. Ei bine și în aceste palavre, ecou produs de sufletele lor goale, tot el era a-

rătat ca cel mai rău. Ii fura cumva sau fura dela alții și-l simțiseră ele ?... Nu ! Spunea pe cine a văzut el furând ? Nici asta. Vedea, tăcea și spunea cu ton blând : păsatul lui la capul lui. Ii jefuia în vr'un fel oarecare ,de pildă, ca negustor, ca patron, ca slujbaș or ca propretar? De loc, că nu era nici negustor, nici patron, nici slujbaș și nici moșier. Dar atunci îi înjura, îi bătea, îi pâra, îi povățuia la rele ? Nici asta ! Tuturor le zicea fraților; la cei mai în vârstă ca el: neni:cule or moșicule; îi povățuia de bine, îi scăpa de năpăstii și de lăcomia unor funcționari, le da doctorii gratis când erau bolnavi, îi băga și prin spitale, c'avea prieteni mulți medici, și totuși, uite așa, simțeau cei mai mulți un imbold de a-l vorbi de rău și de a-i dori răul și moartea. Ca și Aristide cel drept, ca și Iisus Christos, i s'ar fi preferat lui or și care jefuitor, or și care Barabi din vremea lui. Pentru astea și pentru alte multe ce le observa, el trăgea încheere astfel : „Nu vrea nimeni să trăesc eu ca să fac Raiul pe pământ. Zeii Intunericului influențează de aproape și de departe prin radiația gândurilor lor pe toți închinătorii și urmăritorii lor. Le poruncesc să-mi stea împotrivă, să se întărâte și să mă oprească de a stăvili relele și păcatele dintre oameni. Dar eu cred că tot voi birui odată, că izbânda cea din urmă va fi tot a mea, că voi face Raiul pe pământ și înfrățirea între oameni. Voi descoperi Motorul Perpetuu, care să umble mereu, să muncească el în locul tuturor oamenilor; să umple pământul de belșug ,de verdeață, de flori, de păduri, de pomi, de frumusețea semănată de soare și de forța prinsă în plasa gândurilor mele! Și atunci oamenii îndestulați de toate, nu vor mai avea pentru ce se gâlcevi și vor deveni buni și blânzi, înțelepți și știutori".

Și se vede, că Zeii Intunericului, cunoscându-i gândurile, i se împotriviseră dela început prin toate mijloacele ce le stăteau la îndemână.

Si-apoi și ceiace vrea el să facă era destul de cu neputință. Să descopere și să realizeze el motorul, care să nu ceară benzină, or petrol și să meargă; să nu-l încălzești cu foc și să meargă!... Toate cărțile de știință și toți oamenii învățați, spuseseră și spuneau că, motorul care să umble mereu este o utopie, ar aceștia nu erau oarecari oameni, ci erau cei mai cunoscători în ale fizicei și mecanicei teoretice și practice. Cei mai mulți dintre oamenii „serioși", credeau spusele cărților și savanților, copiii, ignoranții, sau proștii, și cei cu jumătate de știință, credeau însă în realizarea aceste utopii. Ei bine, în numărul acestor din urmă era și Vârtej: el credea în descoperirea motorului perpetuu și nu se oprea din cercetări, decât când numai avea ce mânca nici el nici copiii. Motorul Perpetuu ajunsese o ideie fixă, care-l mâna spre cercetări neîntrerupte, și carei producea în suflet o energie ce curgea ca un isvor nesecat. Lucra mereu, își închipuia mereu fel de fel de motoare, calcula formele lor închipuite și cum ar circula forța pirn osatura lor, și descoperea amărât, că în formele acelea motorul nu va putea umbla, că nu va fi motor perpetuu ! Dar omul posedat de o ideie sau de o nebunie nu se lăsa. Făcea din nou alte închipuiri, începea din nou alte calcule, iar tim-

pul trecea și el se pomenea bătrân și cu puteri scăzute! „Nu-mi trăda credința 'n Tine, Doamne!... Spune-mi! Ajută-mă"!... Un biet nebun — spunea mulți din cei cari aflaseră preocupările — noroc că nu e furios, că altfel trebuia internat la balamuc"! „N'are baze serioase științifice — spuneau alții, ce se socoteau tari în astfel de baze — și de aceia arde gazul și pierde vremea de pomană, căutând „Absolutul" ca eroul lui Balzac!...

„Ce aveți cu el, dacă e inofensiv — câți proști nu îngăduim noi, dacă nu ne vatămă — îl înălțau alții, ca funia pe spânzurat, iar ce spunea el singur despre el, erau cam acestea: „Vreau să urc groapa 'n pod .Vreau să fac motorul perpetuu, fiindcă vreau să fac Raiul și pe pământ"!

* * *

Calculând vre-o lună de zile o nouă formă de motor, calculele se molipsiră și ele dela el, căci îi spuseră că acest motor se poate face, fiindcă va merge.

Cum?!... se poate ce nu se poate?! Să 'nvieze morții, să devie satanii iarăși îngeri, să se născocească motorul care să umble cerând doar unsoarea pieselor și 'nlocuirea celor uzate?... Că de e vânt or nu e vânt, el să meargă; că de curge apă or de nu curge, el să meargă; că de îl încinzi cu foc, ari nu'l încinzi, el să meargă; că de îl pui în bătătură, or în podul casii, el să meargă!?...

Nici el nu putu să creadă de o camdată aceste rezultate Declaratele absurdități, ca *piatra filosofală, elixirul de viață veșnică, motorul perpetuu*, răsăriră de mult în mintea copilărească a celor neștiutori a multe, tot așa cum răsar florile sălbatice pe câmpiile nesămănate decât de vânt, și acum să se poată așa ceva, prea ar semăna a minune, ori minunile — zic alții — nu se mai fac! Iși verifică calculele, urmări cu gândul și cu țifrele circulația forțelor prin motorul lui, și țifrele rămaseră tot molipsite: spuseră că se poate face motorul!

Iși aminti că cercetători ca Pierre Curie, Alexis Carell, Lindberg, Voronof și alții mulți, înfrânseseră axiomele savante ale imposibilităților declarate, și căutau *elixirul de viață lungă* sub forme de altoiri de glande, de injecții cu hormoni, de înlocuiri cu piese anatomice piesele defectate din corpul omului, de invenții de rinichi și inimi artificiale... Că alții, căutau *piatra filosofală*, să facă din Uraniu, heliu, plumb, mercuriu, or chiar aur, socotind că Dumnezeu unul este și materia una este!... El, Vârtej, de ce n'ar căuta și el pe a treia dintre utopii, de ce n'ar fi și el în numărul acestor mari și folositori nebuni?!... Si căutase realizarea utopiei dela vârsta de 17 ani și acum îmbătrânise... dar însfârșit: calculul spunea c'a deslegat-o!...

„Un copil nevinovat sau un prost prea vădit, vor putea vreodată, prin vre-o întâmplare ,să descopere motorul perpetuu.. Un om cu știință nu va putea niciodată! „Așa auzise și Vârtej spunându-i-se. „Bine, bine fraților, vreau să fiu eu prostul vădit și copilul nevinovat, ca să-l descoper"!

Dar dacă calculul îi arăta că noua formă închipuită ar putea mergea, Vârtej căută principiul natural pe care se in-

temeia sau partea lui spirituală sau filosofică. Observând cum circulă forțele în închipuitul lui motor, găsi și defini un principiu astfel:

„In natură forțele se influențează reciproc ,se antrenează reciproc, se provoacă reciproc; iar din acest ansamblu de mișcare, se ivește ca rezultantă permanentă mișcarea perpetuă în natură. Formează un circuit închis, adică una căreia i-am zice A, provoacă pe alta căreia i-am zice B, B pe C, C pe D și așa mai departe, până ce Z, cea din urmă, provoacă pe A cea dintâi și închide circuitul. Provocarea asta nu e simultană, nu se face în acelaș timp, ci pe rând, cu iuțeli variabile, cu intensități variabile, datorite distanțelor neegale, atracțiilor neegale, maselor neegale. Principiul acționării reciproce este principiul mișcării perpetui din natură. Realizând acest principiu într'un motor oarecare, acel motor va umbla mereu, va fi adică un motor perpetuu"!...

Enunțând acest principiu Vârtej socoti c'a exprimat și sufletul motorului perpetuu!

* * *

Țara în care se născuse și trăia Vârtej era însă o țară mică. Țările cu pământuri mai întinse și cu populații numeroase, se aflau, cu mici întreruperi, în mari frământări. Se țineau crizele politice lanț, se făceau revoluții și războaie prin multe părți ale pământului. Căutau oamenii să se mai imputineze învr'un fel oare care; căutau locuri de muncă mai întinse, pe care să samene bucate, ca să facă de ale mâncării pentru ei și pentru ai lor. Dar pământul, ori cât era de mare, se părea a fi ne încăpător pentru toți. Zona ecuatorială, de 6—700 de chilometrii lățime, era mai mult apă, iar ce era uscat, era mlaștină, climă cu 50°, 51° grade de căldură, țară a reptilelor și a frigurilor galbene... Ploi multe, umezeală și cald, cald de moarte!... Pământurile dinspre poli nu produceau nici astea decât zăpadă și ghiață!... Ținuturile nisipoase din Sahara, Arabia, Siria, Gobi și Tibet nu puteau nici ele să dea cine știe ce hrană animală. Și apoi nisipul nu e hrănitor nici când Simunul ți-l vâră pe gât. Australia era și asta fierbinte și sălbatecă?... Rămâneau pentru producție tot zonele temperate, pe unde trăiau oamenii și pe unde se 'ntresfâșiiau între ei.

Diplomații tuturor popoarelor își făceau de lucru cu împăcarea oamenilor, și la drept vorbind, trăiau bine de pe urma acestei meserii .Popoarele însă nu se puteau împăca, fiindcă din ce în ce le era foame la mai mulți, iar alimentele se vădia a fi puține, și puterile de muncă nu îndeajuns.

„Motorul meu perpetuu — gândea Vârtej — va aduce mult dorita pace și insuflețire între oameni!

Motorul perpetuu muncind mereu, pentru oricine, va schimba și fața pământului și sufletul înrăit de foame al oamenilor. Cu el și cu ajutorul lui Dumnezeu voi face ca și pământul să fie una din împărățiile lui Dumnezeu"!

Din pricina acestei credințe că motorul acesta va deslege în bine toate problemele sociale dintre oameni și țări — prin faptul îndestulării tuturor cu de toate — el se desinteresează

de toate mișcările politice și chiar de bunul mers al vieții lui.
Ar fi putut să-și facă loc printre oameni, și printr'o șiretenie
proprie orcărui om, să fi păcălit și el pe alți și să fi trăit mai
bine. Dar el despretuia aceste calități de bestie ale omului
și își urmăria himera lui mecanică. Nu se născuse bogat, dar
sărăcia îl chinuia strașnic. „Ce au aface astea toate, sărăcie,
revoluții, răsboaie, când motorul meu va spune tuturor: „Pace
vouă, fraților!... Voi munci însutit ca voi voi produce înmiit ca
voi! Veți avea de toate cu prisos! Fiți acum buni și blânzi, în-
țelepți și științori... N'aveți pentru ce să mai fiți hoți, escroci,
tâlhari or ucigași"!

Credința asta isvorâtă din piesele motorului lui îl făcuse
să nu se amestice în nici un fel de politică și să n'aștepte cu
sufletul încordat așa zisele „crize internaționale". Zâmbitor și
crezător în triumful cel din urmă al binelui, își verifica cal-
culele, și... ele arătau că acum „utopia" se poate înfăptui, că
acum va trebui să-l construiască!

* * *

Dar hotărându-se că construiască motorul se ivi numai
decât uriașa piedică de totdeauna numită : lipsa de bani. Zeii
Intunericului — după cum credea el — îngrijiseră de mult să
n'aibă nici părinți, nici parte de moșteniri, să nu câștige la
loterie, să nu ocupe nici o slujbă publică or particulară și să
nu aibă alt venit decât munca brațelor lui. Pe d'asupra acestor
toate se mai și însurase de mult, în anii cei mai tineri, iar ne-
vasta îi dăruise, nici mai mulți, nici mai puțini decât douăzeci
și șase de copii, din care-i mai rămăseseră zece în viață. Cu
o așa familie, cum să mai pue ban peste ban un Vârtej or
cât o fi fost el de Vârtej?... Băeții îi purtau unii ghetele, alții
hainele, alții cămășile și când căuta să se îmbrace și el și s'o
mai ia din loc, constata amărât, că numai are cu ce eși în
lume. Dar el se oprea în loc, începea să zâmbească și cădea în
beția gândurilor lui frumoase... „Sunt trențuros!... sunt go-
lan!.. le este rușine unora și altora să meargă cu mine pe
stradă cot la cot — gândea el — dar treanța mea e haina omu-
lui cinstit; viața mea e viata profetului care cere dela Dum-
nezeu!... Ce-mi pasă mie de ce este astăzi, când simt că ade-
vărul este cu mine"!?...

Intr'adevăr un alt om s'ar fi speriat și și-ar fi luat lumea
în cap. Vârtej însă rămânea pe loc liniștit, zâmbia și spunea
nevesti-si: „să-mi trăească toți copiii nevastă, că atunci când
motorul meu și celelalte..." Se 'ntorcea iarăși la masa lui de
scris, întindea prin paturi și pe mese groasele cărți de fisici
și mecanice, își răvăcia iar teancurile de manuscrise și plănuia
din nou, care ar putea fi cel mai ieftin motor — motorul omu-
lui sărac — pe care și el ar putea să și-l facă!... Toate for-
mele închipuite cereau însă piese mecanice construite cu pre-
cisiuni la zecimi de milimetri, tot piese pe care nu le putea
face el cu sula și briceagul, uneltele ce le avea la îndemână...

Ii trebuia dar material, meșteri cu mașini de lucru și
bani!... Bani!? De unde? In așa intreprinderi riscante, „ab-
surde", ar interveni numai cei cari ar fi ei însăși artiști, scrii-

tori, poeți ori nebuni de geniu. Numai oamenii de felul acesta ar face sacrificii urmărind realizarea himerilor unui om venit parcă din stele. Or aceștia, fiind ei însăși niște sacrificați, niște golani, nu puteau să intervie. Pământenii sunt oameni practici, oameni ai realităților pipăite; caracteristicele lor sunt de stomacuri pe două picioare ; ei vor doar să mănânce mult, mult de tot, ca și omizile târâtoare. Că s'o fi petrecând și cu ei ceva asemănător cu viața omizilor până se fac fluturi, care să sboare și să se hrănească cu nectar, nu le vine nici a bănui, nu pe cum o crede. Și atunci Vârtej, venitul acesta din stele, cum sar putea să fie sprijinit?... Să mulțumească lui Dumnezeu când o scăpa de-a fi ucis !!...

Ințelegând dar că nici un om din cei ce se socot „cu scaun la cap și 'n firea lor" nu-i va da nici un ajutor, hotără să facă motorul în chipul unei jucării, care însă să mișce singură, și care ca să dovedească lucru mecanic, adică să se poată mișca dela un loc la altul...

* * *

După multă trudă alcătui întradevăr simpla și minunata jucărie care să meargă singură. Era însă grosolan făcută — nu era frumoasă. Vorbi de ea și căută vre-o vitrină s'o ex. puie... Nu vru nici unul s'o primească.

„E un ceasornic pe care însă l-ai făcut urât"!... îi spunea unul. Se hotără atunci să breveteze motorul sub o numire camuflată de transformator automat, că atunci poate or sosi propunători s'o industrializeze...

Și așteptă propunători, vorbind despre născocirea ului unuia și altuia.

* * *

Intr'o zi sosiră propunătorii ,dar vai, sub ce formă!

S'ar putea zice: sosi întâi primul spion. Un domn cu statură de mijloc, cu haine lărguțe, cu buzunarele diformate cu genuchi la pantaloni, cu pântece mare, pleșuv și cu ceasornic cu lanț de aur. Dete bună ziua foarte curtenitor și se recomandă: Vasile Pipereanu.

— De fapt eu mă numesc Vasile Ionescu, dar fiindcă un alt comericant cu acest nume a dat faliment, mi-am zis Pipereanu, fiindcă bunicu era poreclit moș Piper

— Așa dar rumân get-beget ?...

— De cel puțin zece mii de ani !

— Ooo !

— Si am venit să stăm de vorbă asupra invenției dumitale... Frate, e adevărat ?

— Este.

— Merge ?

— Merge.

— Așa, bine, cum trebue ?...

— Da, merge...

— Și nu-i pui benzină ?

— Nu.

— Nici petrol, motorină, parafină ,naftalină ,spirt, gaz sărac, greutate care să cază ?

— Nu.

— Ciudat !... Pot s'o văz ?

— Hm! !

— Păi altfel cum vrei, domnule, să stăm de vorbă ?... Eu vreau să deschid ochii, ca să nu deschid punga pentru pierdere...

— Cine nu riscă, nu câștigă.

— Și cine riscă prostește, pierde la sigur !

— Dumneavoastră aveți capital ?

— Ce-ți pasă !

— Dacă n'aveți, nu putem să industrializăm invenția amândoi, fiindcă eu tocmai bani n'am.

— Facem societate !

— Cu cine, cu cei ce au bani ?... Veniți atunci în numele unor capitaliști ?

— Da.

— Cine sunt ?

— Dacă ne 'nțelegem îi vei afla.

— Ce propuneri faceți ?

— Intâi să văd „drăcia" dacă merge.

— Merge.

— Pe tata l-a chemat Toma, și știi Toma, de... a cerut să puie degetul în rana din coastă.

— Vreți să vedeți miniatura ?

— Da, și chiar desenele simplificate, adică schema.

— Prea mult vreți să vedeți dela început. Sunteți inginer ?

— Ași, negustor... trei clase primare.

— Asta na'r însemna că nu puteți pricepe chestii de mecanică aplicată, fiindcă Edison, tot un Tomă și el, a inventat peste 3000 de invenții și avea ca studii oficiale numai două clase primare...

— Ei da, da, Edison, dar nu unul ca mine.

— Capitaliștii Dv. au fabrici ?

— Firește... De motoare, de dinamuri...

— Au puțuri de petrol, rafinării ?

— Firește.

— Și oamenii aceștia vor să facă tovărășie industrială cu mine ?

— De ce nu...

— Pentrucă la începutul aplicării motorului meu în in-
dustrie se vor naște mari sguduiri economice și chiar sociale.
Fabricanții de motoare se vor vedea isbiți în interesele lor
imediate. Lucrătorii, sutele de mii, vor fi concediați și ajunși
muritori de foame. Petroliștii se vor vedea și ei loviți în inte-
resele lor. Petrolul nu va mai avea desfacerea d'acum și nici
nu se va mai consuma atât. Motorul meu neconsumând hidro-
carburi, spirt or lemne, va fi cel mai economic motor și va pro-
cura luminatul tuturor: case, grădini, strade; va procura in-
călzitul tuturor: case, localuri publice; va procura forță pen-
tru toți: să-și facă irigația plantatiilor, să-și pue mașinile de
muncă în mișcare, să facă muncile câmpului prin forța lui,

să-și îngrașe locurile cu îngrășăminte fabricată... Fabricanții, de obicei nu prea sunt ingineri, nu prea sunt artiști în industria lor, nu sunt deloc poeți în cele ce pun la cale, pentru că sunt capitaliști. Iar cei ce ar fi ingineri și artiști în industrie, au marele cusur că nu sunt credincioși, că sunt atei!... Adică, cam ce chilipir să piardă ei din interese, pentru că mulțimea să scape de chinul muncei istovitoare și de amenințarea permanentă de a muri de foame cu toată munca săvârșită zi de zi ?... Foarte mulți din ei socotesc că acum s'a dovedit aproape în mod absolut că Dumnezeu nu există, iar aerul cald și aburul ce-l dă afară în actul respirației, se risipește ca fumul unei locomotive... Se distruge, cade; numai poate să existe dintr'un individ nici o fărâmă de conștiință ce ar mai dăinui după moartea trupului. Și atunci morala intimă nu există, ci numai morala oficială, ca să ia proști exemplu de purtare socială. Credința intimă de acum este asta: pe pământ trebue să trăiască numai două feluri de oameni: proștii și hoții; proștii ca să fie speculați de hoți, și hoții, ca să aibă să speculeze pe proști. Loc pentru oameni cinstiți, pentru înțelepți, pentru inventatori și poeți or profeți, nu mai este. Aceștia trebue să moară de sărăcie, or dacă nu, hoții să-i omoare, ca pe cei mai periculoși oameni. Inventatorii și poeții sunt dușmani publici Nr 1 și 2 — și scoși de sub scutul legilor, ce apără pe proști, cum apără măcelarul turma sa de vaci, ci pot fi uciși de or și care dintre oameni. Așa e acum mentalitatea din vremea lui Anticrist.

— Pentru ce atunci ai născocit motorul?

— Pentrucă vreau să fac pământul Rai, pentrucă vreau să liberez omenirea de munca peste puteri, s'o scap de groaza morții de foame; s'o scap de revoluții și de răsboaie!... Sunt poetul mecanicei aplicate, sunt profetul cel din urmă al muncei înțelepte — și sunt gătit să primesc moartea trupului!..

Așa numitul Vasile Pipereanu începu să privească zâmbitor pe Vârtej. Vârtej deasemenea căuta să pătrundă în sufletul acestui om cu burtă mare și să vadă, dacă s'ar mai putea sădi aci planta Dumnezeiască: numită mila de alții și ceva din adevărata știință, care este perfect morală.

Dar ca să poți gândi drept trebue să ai o dreaptă bază
sufletească. Or cât vei îngriji neghina, grâu tot n'o să rodea-
scă ea. Cum s'ar fi putut ca omul care supsese țâța dela mai-
că-sa cu credința că nu este Dumnezeu și nici spirit nemuri-
tor, să revie acum la o credință, în care nu crezuse niciodată?...
El cunoștea oameni, care erau bogați, tocmai fiindcă n'aveau
scrupule de cinste, de milă, de omenie, or de morală aplicată
în „afaceri"! Oh!... „afacerile sunt afaceri", iar nu morală, nu
artă, nu poesie! Or Vârtej pusese în motorul lui știință venită
dela Dumnezeu, pusese morală creștină, vrea să puie artă și
să facă toată munca poesia cea mai desăvârșită!... Utopist!
Nebun?... Cred că nu; dar om bun da, deși omul bun e soco-
tit prostul cel mai veritabil, tipul adevăratului prost.

Vasile Pipereanu curmă tăcerea:

— Așa dar înțelegi perturbarea, marea perturbare ce ar produce-o în omenire motorul dumitale?

— Inteleg.
— Şi totuşi te-ai apuca să-l realizezi!?...
— Fireşte.
— Hmî!... Sunt om cinstit; dar o să fii ucis de revolta şomerilor! Un an numai să se oprească fabricele de motoare, un an numai să înceteze consumaţia petrolului şi civilizaţia toată se prăbuşeşte. In interesul întregei omeniri e necesar să dispari. Chiar şi Statele au interesul acesta.

— Voi dispărea câd o vrea Dumnezeu.

— Şi o să vrea, fiindcă Dumenezeu e omenirea ameninţată de născocirea dumitale.

—Dar, stimate domn, nu vedeţi foloasele imense ce vor urma din aplicarea acestei invenţii?... Indestularea tuturor oamenilor cu forţă mecanică înseamnă înmiirea produselor alimentare, înseamnă schimbarea climii pământeşti prin irigaţii raţionale ale pădurilor, ale câmpiilor, ale tuturor felurilor de plantaţii; înseamnă nemai producerea tuturor motivelor de certuri între popoare, înseamnă era de pace şi de înfrăţire, înseamnă începutul unei adevărate civilizaţii! De ce să sufăr şi acum o neînţeleasă împotrivire?...

— Nebunii! Utopii! Iluzii! Oamenii trăesc bine cum trăesc acum! Bună ziua.

Vasile Pipereanu plecă fără să-i mai întindă mâna. Cine era omul acesta?... Era omul standardizat ,omul comun, care vrea să-şi menţie situaţia lui bună, chiar dacă toţi ceilalţi ar cădea morţi, ca muştele de ger; era omul din epoca ateismului materialist!...

— „Afacerile sunt afaceri" stimate domn! Multă sănătate capitaliştilor, îi strigă el. Apoi îşi urmă gândul: aşa sunt oamenii, îşi fac răul cu voluptate şi se 'ngrozesc de bine. Dar fie or ce-o fi!... Eu sunt cel din urmă dintre poeţi şi poate şi cel din urmă dintre răstigniţi. Dar aş vrea să mă omoare după ce oi vedea motorul luminând şi 'ncălzind satele şi oraşele; răsturnând brazde adânci în pământ, udând semănăturile şi oameni având palate care să plutească ca norii prin albastrul cerului!... Atunci... slobozeşte Doamne pe robul tău care a luptat să-şi facă datoria!

I. C. VISSARION

REGINA MARIA A ROMÂNIEI

Deşi a murit la 63 de ani, în deplină maturitate, a avut una din cele mai bogate vieţi de suverană. Anii războiului au ridicat-O în ragnul marilor eroine ale groaznicului măcel şi tocmai de partea taberei dreptului şi a libertăţii.

Regina Maria se născuse în cea mai strălucită şi mai puternică Familie Regală din Europa, ca nepoată a Reginei Victoria a Angliei. A avut o educaţie sportivă aleasă, fiind scriitoare de talent, iubitoare de tot frumosul, pasionându-se pentru echitaţie, înnot şi orice gimnastică sănătoasă a corpului şi a voinţei

A venit prea târziu în Curtea aceasta a Regelui Carol I-iu. Ceeace constitue azi mediul oricărei femei moderne, până atunci, la principesa moştenitoare, de origine engleză, era cam original.

Avea însă gust sigur, idei generale dar precise; meseria de regină înăscută în sânge, şi-o formase în cei peste douăzeci şi cinci de ani până a devenit suverană ea însăşi.

Dinastia românească, prin Regina Maria se legase mai mult de Anglia şi de Rusia, decât de Germania. Iar, în momentul istoric decisiv din 1916, interesele noastre vitale erau alături de Anglia, Franţa, Rusia şi mai târziu Italia.

Prin nimic nu se poate scade gestul măreţ al Regelui Ferdinand leal poporului său până la sacrificiul celei mai nobile moşteniri a sângelui şi a onoarei de rasă, — dacă stăruim că atmosfera acelui sublim devotament a creiat-o şi Regina Maria.

Sunt cunoscute serviciile neperitoare aduse, în Iaşii pribegiei, de Suverana neobosită, jertfindu-şi în orice clipă viaţa, fie printre exantematici, fie printre răniţii pe front, — creând statutul de serviciu al Românie la confernţa păcii şi, devenind la un moment dat, ambasadoarea drepturilor imprescriptibile ale ţării, la Paris şi Londra.

Activitatea de fiecare zi a Reginei era imensă: ocrotire de orfani şi văduve de război; creiarea de leagăne pentru lehuze şi copii, pentru tot ce priveşte asistenţa socială şi ridicarea neamului.

Nu numai graţia perfectă a femeii frumoase, farmecul neîntrecut al unei naturi de înaltă şi nobilă tulpină — care cucerea totul, dar mai mult: talentul excepţional de scriitoare într'o limbă mondială (cea engleză fiindu-i limba maternă).

Prin opere literare profunde a dat unui imens public internaţional imaginea ideală a regatului său. Apoi, în Memorii memorabile şi-a descris impresiile, a redat figurile faimoase ale contimporanilor, a ilustrat faptele. Şi toate într'o lume de poveste.

A fost şi s'a crezut o crăiasă de vis, chiar realitatea din juru-i o transformă în podoabă de basm şi feerie.

Ultimii ani, din cauza unei boli ce o hărţuia, a avut suferinţe de dramă strakespeare-iană; se vedea la pământ; Ea,

care prin voință, voia a stăpâni natura și pe sine. Visul vieții de feerie și de fascinație s'a transformat într'un dur pat de dureri și chinuri trupești și de conștiință. Căci, înainte de a fi, fie cât de mari, suntem oameni!

Poporul român a văzut în Regina Maria, nu numai o mare suverană, pătrunsă până la supremul sacrificiu de rarul dar al datoriei împlinite și al conștiinței superioare; dar a iubit în Ea pe femeia de o noblețe și de o înălțime olimpică, ce n'a doborât-o nici grozava încleștare a trupului bolnav, ce n'a cunoscut disperare în vremuri foarte grele; cea dintâi la răstriști grozave; cea din urmă la repaos, ce I l-ar fi dat și situația supremă și,poate, dorința firească a omului spre minimul efort.

Jalea generală la moartea Ei, regretul unanim al țării și al streinătății, evlavia mulțimilor cari se presternau în fața catafalcului și-a cortegiului funebru, arătau oricui ireparabila pierdere, erau dovada că pe cer s'a stins o stea — cum scrie poetul — iar în inimi a rămas un imens gol: Regina Maria, eroina întregirii României, mama bună a celor mulți și suferinzi, păstorul sigur ce duce la liman, în vremuri grele, — s'a dus pentru totdeauna.

In istoria noastră, ca femeie, va fi cea d'întâi, ca devotament, curaj, eroism pentru țară; ca mamă, ca pildă nepieritoare de dragoste și solicitudine părintească. Cine a văzut pe copiii Reginei, în frunte cu M. S. Regele, nemaipomenita lor durere, teribila încercare familiară ce i-a izbit, — își putea da seama ce înseamnă această extraordinară femeie pentru ai Săi — și în lacrimele calde ale poporului întreg, ce înseamnă pentru această țară atât de încercată!...

I. F.

București, 20 Iulie 1938.

CONSTATĂRI

Georges Gandy scrie în **La loi juive** (Legea ovreiască):

„Streinul (adică neevreul) nu va înțelege nici nevoile, nici aspirațiile acelora pe cari îi administrează și ușor va trăda interesele regatului ce-l adăpostește pentru a servi interesele rasei din care a ieșit.

„Constituția lui Israel cerea ca șefii națiunii să fie luați dintre descedenții lui Abraham. Nimeni n'ar fi admis ca conducerea să fie încredințată unui strein care n'ar avea nici o simpatie pentru țară și care ar fi trădat din nou Egiptului triburile lui Israel".

Deci, legea fundamentală a lui Israel refuză ori ce drepturi streinului. Talmulul cere cuvinte de antropofogie contra neevreului. Și să creadă cineva acum în „legile" Iudeomasoneriei, cari urmăresc aservirea în loc de înfrățire, nimicirea în loc de protecția acelora cari nu se trag din Abraham sau din Iuda.

ARMÂNA

(Dialectale)

Sus tu munte-i 'nâ călivă,
Tu călivă ună feată
Albă-aroși ca mirgeana,
Și la trup ahát mușată.

Ia-u, pri prag că ease nâsă
Cu cârliglu tu-una mână,
Nu-mi vidzui — mi giur pri ocli —
Altă oară = ahtari = armână.

Cură perlu di hrisafi
Pisti-anumiri, pisti cheptu,
Ah, tr'ahtari dzână Pindul
Nu-ari gioni-ahântu-aleptu.

Nă trandafilă li-u gura,
Sufrânțeaua cundiliată —
Se-alâcească mintea = a gionilor
Cerlu canda o-ari adrată.

Ditu țarcu scoate turma
Di edzi alghi cumu-i neaua
Și la rău s'li-adapâ-li duce,
I iu-azvoami fântâneaua.

Brață albi di lilici
Și di marmură ciucioare
Ma și-aspeală tu-apa crustal
Pi sum proscutli di soare.

Cântă nâsă ca bi: biilu
Cântă Mailu — mes di vreare —
Graìlu li cadi di pri budză
Cum cad chicuti di niare.

Stau și-o-ascultu pri măgulă
Și-ună lacrimă îmi vine...
— Ah, armâno, sfulgul stiardă,
Că mi mori cu boațea-ți tine!...

Cântă feata: tralalala
Şi câşi-câşi lî dziçi-a edzilor
Cama flori şi cama alghi
Ca lilicili-a livedzîlor.

. . . .
. . . .

Fără nâsă Maîlu nu-are
Muşuteaţa, niçi hare, —
Năsă easti primăveara
Nâsă-i maiu, lilici ş'soare!...

NUŞI TULLIU

DEADE LUNA

Deade luna trâşi la Cruçe,
Luna albă, luna mare,
Nă cârvani Fersal *s'duçe —*
Oară bună, cârvânare!

Imnă mulile — agalea
Şi-a lor petală asună,
Imnă nâsi calea-calea
Sum lumina-açea di lună.

Jilos cântic, di diparte
Ia că-aduçe vîntul tora:
— „Dispărţirea easte moarte
„Şi di vreare plândze Zora!

„Zora-analtă, cundiliată,
„Zora mea cu lundzi dzeane,
„Plândze corba 'nvirinată
„Că mi duc tu puste Xeane

— „Cale bună! Vedzi, nu-amână
„Că aroauă-i muşuteaţa
„Când lipseşti 'nă siptămână
Lae ş'chisă-i tinireaţa!

„Aşi dzîçe Zora coarbă
„Cându bag pri cal zânghiile
„Ş'cu mutrita sta s'mi soarbă
„Di-ni-ameastică huliile!"

Aşi cânta cărvânarlu
Cu cârvanea cândus'duçe —
Luna-aroşe, cumu-i jarlu,
Arde naparte la Cruçe!

NUŞI TULLIU

SIMPLE CONSTATĂRI

In viaţa omului, ca şi în existenţa popoarelor sunt întreruperi, eclipse, sforţări uriaşe sau oţiuri periculoase. Disciplina familiei, a şcoalei, a cazarmei, a societăţii, creiază continuitatea, leagă interesul particular cu çel general, de sub straşina căminului treci la cultul patriei, la iubirea omenirii, la suprema înălţare spirituală, singura adevărată şi eternă.

Disoluţia familiei, decăderea şcoalei, desmăţul administraţiei statale sau a organizaţiei ostăşeşti, conruperea societăţii duce pe individ, ca şi popoarele, la pieirea ineluctabilă.

In timpurile noastre sunt, oare, simptome de decadenţă? Oamenii aceştia, — imensa majoritate — cari luptă din greu pentru o bucăţică de pâine: plugari, lucrători, meseriaşi, intelectuali, necăjiţi, ce nu ştiu unde s'o apuce — oare efortul lor zilnic, aprig, desperat e un semn de decădere?

Nu s'ar putea spune aşa ceva.

Traiul de azi, infinit mai greu ca ieri, îmboldeşte lumea spre o sforţare nemaipomenită, spre o nelinişte grozavă, grija arzătoare a zilei de mâine.

Revoluţia rusă, eşită din marele războiu, a creiat o serie întreagă de alte revoluţii, cea fascistă, naţional-socialistă, a dus la măcelul grozav din Spania, la distrugerea Etiopiei, la destrămarea Chinei, etc.

La temelie, necesităţi economice, foamea persistentă, incapacitatea sau lăcomia claselor conducătoare, creiază germenii revoltei, apoi dau naştere uraganului prăbuşirii.

Ar fi şi motive din acestea şi alte multele, dar mai sunt şi profunde cauze spirituale.

Scăderea sentimentului religios, slăbirea credinţei în bine, lipsa unui ideal omenesc de propăşire sau libertate în sens intelectual sau chiar de avânt personal, au contribuit şi aceste consideraţiuni la revoluţii şi la răsturnări cu forţa.

Aparent lucrează numai forţele materiale, agenţii fizici; dar în fond roaderea cariului, cancerul mortal este interior.

Incontestabil că tinerimea de azi în toate ţările este în căutarea unui zeu nou; vechile temple au fost părăsite şi valorile de eri parcă perimate, răsună doar ultimul oracol dela Delfi către Iulian Apostatul — care totuşi a fost un mare împărat:

„Spuneţi Basileului (Impăratului) că ruină-s mândrele încăperi (ale templului); Foebus nu-şi mai are sălaşul aici şi nu-i mirtul proorocitor, nici izvorul mai şipoteşte (de zei) — iar apa vorbitoare amuţit-a".

Incotro mergem?

Nicolae Berdaieff prevedea un nou Ev-Mediu, adică o răsturnare totală de valori şi o revenire la credinţă, în special la religia creştină.

Cu cât omul, grupurile sunt mai amărâte, mai hărţuite de nevoi, cu atât devin mai setoase de un ideal. Dar mai e şi proverbul italian: **passato il pericolo, gabato il santo.**

Bolşevismul nu este numai o imensă pacoste materială, o coborâre a omului la animal, o nivelare satanică a indivizilor, reducând totul la nimic, dar mai este şi o teribilă pustie a sufletului, dacă nu chiar noţiunea se confundă cu moartea spiritului.

Temuta boală pare să se fi întins ca epidemie, sub alte forme şi nume, în toată lumea. Aci e pericolul.

Rolul Statului, al familiei, al şcoalei, este infinit mai anevoios pentru tineret. Nici un ideal vechiu nu mai stă în picioare: nici în artă, nici în carieră, nici în profesie, nici în meserie.

In locul unei grele discipline — în vederea une ţinte sublime, — petreceri ieftine, căutarea cu orice preţ a satisfacţiilor materiale, a câştigului uşor, a risipei ucigătoare a disperatului care nu ştie ce vrea şi unde merge.

Există în viaţă plăceri „spirituale", ce provin din renunţări, cari aduc voluptăţi necunoscute în mocirla desfrâului sau a „juisării" în toate terenurile. Iată o enigmă a viitorului.

Dărâmarea elitelor este o consecinţă a sugrumării bazelor cari le creiază. Fără elită nu e progres, nu e educaţie, nu e putere de sacrificiu, nu există pilda venită pentru tinerime, şi nu poate trăi fără ele, nici stat, nici societate.

Bolşevsmul a ucis elitele — şi ciclonul care suflă dinspre Orient face victime peste tot şi constituie cel mai ucigător pericol pentru societate.

Credinţa ţi-o insuflă acela care o are ; onestitatea, onoarea, sentimentul sacrificiului tot aşa. Numai spectacolul măririi şi exemplul jertfei e molipsitor. Contrariul la fel.

SIMEON RUFU

Ireversibilitate ! Desigur. Nimic nu revine sub aceiaş formă şi identic. Dar toate se repetă ca şi factorii fizici în natură, care-i dau varietate, uniformitate, sincronizare, prăbuşiri şi armonii superioare.

CARACTERUL ARIAN AL RASSEI ITALIENE

Grupul de savanţi italieni, dela toate Universităţile, care a dat în vileag conclusiile sale decisive asupra problemei rassei, în legătură cu fascismul, se cuprind în zece formulări definitive:

1. — Rassele omeneşti există. Existenţa raselor umane nu este o abstracţiune a spiritului nostru, dar corespunde unei realităţi fizice, materială şi perceptibilă simţurilor noastre.

Această realitate este reprezentată de masse tot mai impunătoare de milioane de oameni ,asemănători, cu caractere fizice şi psihologice ce au fost moştenite şi continuă a fi moştenite. Pentru că există rasse omeneşti nu înseamnă a afirma **a priori** că există rasse umane superioare sau inferioare, ci numai că există rasse omeneşti deosebite. (Aci intervine o concluzie fundamental opusă doctrinei naţional-socialiste a lui Houston Stewart Chamberlain din **Principiile veacului al XIX-lea)**, admisă de Alfred Rosenberg în Mitul veacului al XX-lea, — care asigură rassei germane superioritatea şi deci, stăpânirea spirituală şi fizică a lumei. Nota noastră).

2. — Există rasse mari şi rasse mici.

Trebue să admitem nu numai existenţa unor grupuri sistematice superioare, cari poartă numele de rasse, şi cari sunt individualizate printr'o serie de caracteristici ,dar trebue să admitem că sunt şi grupuri sistematice minore (de exemplu : nordicii, mediteranienii, dinaricii, etc.); individualizate printr'un mare număr de caractere comune. Aceste grupuri constitue din punctul de vedere biologic, adevăratele rasse, a căror existenţă este un adevăr evident.

3. — Conceptul de rassă este pur biologic. Este cu totul altceva şi se bazează pe alte consideraţiuni decât concepţia de popor şi naţiune ce se întemeiază pe consideraţiuni istorice, limbistice şi religioase. Totuşi, la baza deosebirilor dintre popoare şi naţiuni, stă deosebirea de rassă.

Dacă Italienii se deosebesc de Francezi, de Germani, de Turci, de Greci, etc., se deosebesc nu numai pentru că au o limbă aparte, o istorie aparte, dar şi pentru că constituţia rasială a acestor poopare este alta decât aceia a poporului italian.

4. — Populaţia Italiei de azi este de origină ariană şi civilizaţia sa este deasemenea ariană. Această populaţie, cu civilizaţie ariană, locueşte de mai multe milenii Peninsula; foarte puţin a rămas dela neamurile prearíene (în special dela Etruşti, etc. N. N.).

Originea Italienilor de azi face parte esenţială din acele rasse cari au constituit şi vor constitui ţesut veşnic viu al Europei.

5. — Este o legendă aportul unor masse uriaşe de oameni în timpurile istorice. După năvălirea Longobarzilor n'au mai

fost în Italia alte mişcări însemnate capabile să influenţeze fizionomia rasistă a naţiunei. De aci reese, că, pe când, la alte naţiuni europene, compoziţia raşsială este variată chiar în timpurile mai noi, Italia, în liniile sale mari, compoziţia rasială de azi ,este aceiaşi cu aceia de acum una mie de ani. Dintre cei patru zeci şi patru de milioane de Italieni, în imensa lor majoritate, se coboară din aceiaş familie locuind în Peninsulă de cel puţin un mileniu.

6. — Deci există o rassă italiană pură. Acest adevăr nu se întemeiază numai pe o concepţie biologică confuză de rasă, confundând în acelaş timp concepţia istorico-limbistică de popor şi naţiune, ci pe cea mai pură înrudire de sânge care uneşte pe Italienii de azi, cu generaţiile ce de milenii populează Italia. Această puritate antică de sânge este cel mai mare titlu de glorie al naţiunei italiene.

7. — A sunat ora când Italienii trebue să se declare rasişti. Intreaga operă pe care a înfăptuit-o până acuma regimul în Italia concordă cu rassismul. Foarte dese sunt referinţe la rasă în discursurile Ducelui. Chestia rasismului în Italia trebueşte tratată dintr'un punct de vedere pur biologic, fără intenţii filosofice sau religioase. (Nazismul din contră, declară religia catolică inadecvată rassei germane şi reclamă reîntoarcerea la vechile eresuri scandinave, etc. N. N.).

Concepţia rassismului în Italia trebue să fie esenţialmente italiană şi trunchiul derivând din arian nordic. Prin aceasta, nu voim a introduce în Italia rasismul german şi nici să proclamăm că Italienii şi Scandinavii sunt unul şi acelaş lucru. Dar voim a arăta, odată pentru totdeauna, că Italianul este un model fizic şi mai ales, psihologic de rasă umană, care, prin caracterele sale pur europene ,se desparte complet de toate rassele extra europene, adică voim a ridica pe Italieni la conştiinţa ideală superioară de sine însuşi, dându-i astfel o mai mare responsabilitate.

8. — Este necesar să se facă o distincţiune netă între Mediteranei din Europa (occidentali): pe de o parte Orientali, iar, pe de alta, africani. Sunt periculoase teoriile cari susţin originea africană a unor popoare europene şi cuprind într'o rasă comună mediteraniană şi populaţiile semitice şi camitice, stabilind relaţiuni şi simpatii ideologice absolut inadmisibile.

9. — Evreii nu aparţin rassei italiene. Semiţi, cari, în cursul secolilor, au călcat pământul sacrei noastre patrii, n'au lăsat nici o urmă. Chiar după ocupaţia arabă a Siciliei n'au rămas decât câteva nume; de altfel procesul de asimilaţiune a fost foarte repede în Italia.

Numai Evreii reprezintă unica seminţie care nu s'a asimilat în Italia pentru că se compune din elemente rasiale neeuropene ,deosebite absolut cu totul de elementele de origine ale Italienilor. (După cum în Italia nu s'au asimilat timp de două mii de ani, ca şi nicăeri în lume, cu atât mai puţin se vor asimila în ţările unde au pătruns în masse compacte şi unde caracterul lor rassial absolut distinct se menţine neştirbit, în mijlocul celor mai variate popoare ale lumei. Incă un document decisiv istoric asupra neasimilării eterne a Evreilor. N. N.).

10. — Caracteristicile fizice şi psihologice pur europene ale Italienilor nu trebue alterate în nici un fel.

Unirea este admisibilă numai în cercul rasselor europene, în care caz nu se poate vorbi de **ibridizm**, de oarece acele rasse aparţin unui trunchiu comun şi se deosebesc numai prin câteva caracteristici, pe când au mai multe altele comune.

Caracterul pur european al Italienilor nu este alterat de nici un fel de încrucişare extraeuropeană şi acest caracter este în făgaşul milenarei civilizaţii a Arienilor.

* * *

Acest document extraordinar este însoţit de următorul comentar al gazetei personale a Ducelui **„Popolo d'Italia"** din 15 Iulie 1938 :

Acest document are o valoare fundamentală şi decisivă pentru luarea de atitudine a fascismului faţă de problema rassei. Problema, pentru a o preciza imediat, nu este nouă pentru Fascism. Chiar declaraţiunea de azi o proclamă răspicat: „Toată opera ce a făcut până astăzi regimul în Italia este în concordanţă cu rassismul". Pentru a nu cita decât acţiunea vastă, energică, neîntreruptă întreprinsă de regim pentru apărarea şi îmbunătăţirea fizică a neamului, pentru care lucru s'au creiat organe adecuate şi instituţii, ce constitue o impunătoare legislaţie.

In 16 ani în Italia şi de doi ani în Imperiu, începând cunoscutele măsuri foarte severe pentru a opri contactul dintre Albi şi Negri, Fascismul a lucrat cu tărie pentru a salvgarda şi a întări tot mai mult caracterele etnice ale rassei italiene. Această acţiune n'a rămas mai puţin intensă pe terenul spiritual, exaltându-se cu asiduitate virtuţile morale ale poporului italian, — eroismul său, spiritul de sacrificiu, genul şi disciplina sa, — şi propagând mereu necesitatea formării unei „caracteristice" unice.

In documentul de faţă se afirmă că Ducele a făcut des uz, în discursurile sale, despre concepţia de rasă.

Punctele fixate acum de grupul de savanţi fascişti are meritul să precizeze poziţia fascismului faţă de problema în sine şi să dea o orientare Italienilor cu privire la modul de a considera rasismul în genere şi rassa proprie în particular : orientare cu atât mai importantă cu cât este bazată pe consideraţiuni de strict caracter biologic şi istoric, evitând şi respingând teoriile filosofice şi motivele religioase.

Istoriceste, foarte bine făcut, autorii documentului au fixat

uşor originea milenară şi foarte pură, în continuitate, a rasei italiene. A precizat că face parte din rassa ariană, purtătoarea unei mari civilizaţii şi că Italienii, în ultimul mileniu n'au suferit nici încrucişări nici înrudiri hibride. Odată fixat caracterul unei „rasse italiene pure", cu caracteristici fizice şi fiziologice — provenind din arianismul său, — documentul ne precizează şi tipul „nordic", ca un model superior omenesc fizic şi psihologic, care-l distinge de toate celelalte rasse extraeuropene şi mai ales, africane.

In fine, documentul conţine un apel adresat Italienilor şi, în special, fasciştilor: „A venit timpul ca Italienii să se proclame pe faţă rasişti".

Acest avertisment va zgudui din adâncuri conştiinţele în prefata sa, la „Actele Marelui Consiliu", apărută de curând, Ducele a afirmat solemn că noua misiune a Fascismului este „să-l ia în mână puternic influenţând obiceiurile". Inseamnă că Imperiul va avea un popor tot mai demn de misiunea sa. Această misiune le va fi mai uşoară, dacă toţi Italienii vor fi conştienţi şi mândri de rassa lor, eternă purtătoare de civilizaţie în lume".

* * *

Concepţia rassei, înţeleasă adânc şi instinctiv, a fost temelia de rezistenţă şi de emancipare a poporului român.

Dela împăratul Ioanţiu, la cronicari în care mijea profunda romanitate a naţiunei, până la marii dascăli ardeleni şi învăţaţii de ieri şi de azi, ideea de rassă a fost farul de lumină în bezna seculară şi a fost orgoliul de regenerare şi eroism neclintit. Rămâne şi azi marele scut al neamului acestuia, deşi-l ameninţă furtuni nebănuite, şi aşa va fi în vecii vecilor.

PUBLIU SERENA

RAMURA DE MASLIN A ISRAELULUI

Se povesteşte de rabinul Maimonide că în timpul domniei împăraţilor Antoniu Piul, Marcu Aureliu şi Commod, rabinul Iuda Akadoş „văzând micşorându-se numărul discipolilor săi, crescând greutăţile şi primejdiile, întinzându-se asupra lumei domnia lui Satan, într'atât că poporul lui Israel a fost exilat la extremităţile pământului" (domnia lui Satan pentru jidan e domnia lui Hristos !), a strâns într'o carte întitulată **Misna** sau Legea secundară ,toate tradiţiunile iudaice bune a fi împrăştiate. Mai târziu **Misna** şi comentariile ce s'au făcut asupra-i de şcolile rabinice, au format o nouă colecţie intitulată **Gemara** sau **Adaos.** Astfel că **Misna** şi **Gemara** au făcut, întrunite, **Talmudul** sau mai bine cele două **Talmuduri,** acela dela Ierusalim întocmit de rabinul Iochonal în 279 d. Hr. şi celălalt din Babilon, întocmit de rabinul Asche în 427 d. Hr. şi completat şapte zeci şi trei de ani mai târziu de rabinul (ce de rabini, nu e citat doar cel cu heroina de la New York !) Iosue.

Nu mai e nevoie să mai repetăm că domnia Satanei pentru Maimonide este ceia ce pentru creştini este domnia lui Dumnezeu. Pentru aceste cuvinte nelegiute marii Pontifi ai Romei ca Grigore al noulea, Innocenţiu al patrulea, Iuliu al treilea şi Piu al cincilea, în infailibilitatea lor, au ordonat ca să se dea foc Talmudului în toată lumea creştină.

Talmudul este o doctrină a nebuniei rabinice, care ar fi dictat-o Dumnezeu. Chiar un jidan, în hiperbolica sa goliciune a declarat că „însuşi Dumnezeu citeşte **Talmudul,** se supune prescripţiunilor sale şi are un capitol preferat: **vaca roşie !"**

Ce este vaca roşie ? Dar să cităm un capitol din **Talmud:** „Israelul a fost asemănat măslinului în **Sfânta Scriptură.** Toate lichidele amestecate se confundă la un loc. Numai undelemnul nu se confundă cu celelalte. Tot aşa Israelul nu se confundă cu celelalte naţiuni".

Şi astfel măslinul, simbolul păcei pentru noi, este simbolul războiului pentru jidani. Mai ştim că untdelemnul pătează şi cine a murdărit toată harta Europei de azi de cât rasa Talmudului ? Iar vaca roşie este simbolul revoltei Israelului contra celorlalte popoare şi subjugarea sau distrugerea lor.

(**Utinam** în Popolo d'Italia din 13 August 1938).

NOROCUL

Povestea o știu dela mama. Vorbeam odată c'un prieten bun de greutățile ce se pun în calea vieței noastre. Vorbeam de cei puțini între muritori, din calea cărora aceste greutăți fug, fără să le înlăture cine-va, de cei puțini, cari nici nu le lămuresc măcar.

Unii, cei mulți, și poate cei buni și harnici și stăruitori, se gârbovesc subt povara muncei de mucenici ai vieței și rare ori ajung să aibă destulă pâine pe masă. Alții, fără a moșteni vre-o avere dela părinți, fără a găsi vre-o comoară, fără a se strădui, se trezesc deodată bogați, te miri grație cărei banale împrejurări.

Este asta dreptate ? Cine a rânduit această împărțeală a lucrurilor a fost el încălzit de lumina dreptăței ? Poate da. Poate că noi suntem de vină, că ne-am întocmit vieața pe temelii false.

Mama a auzit discuția. Și s'a mirat de pierderea noastră de vreme cu deslegarea acestei probleme, pe care ea o știa lămurită de mult. Cum ? De cine. Când ? Și ea mi-a spus povestea, pe care ți-o spun acum ție, în seara asta, când umbrele părerilor de rău s'au lăsat peste sufletul tău dulce, peste ochii tăi, în cari fiecare clipă pune alte umbre și alte lumini...

A fost odată, într'un sat de oameni cuprinși și harnici, un om mai harnic decât toți, mai cinstit și mai credincios decât mulți dintre megieșii lui. Avea nevastă harnică și o casă de copii, pe care, cu toate sbuciumările lui, cu toate nopțile făcute zile de muncă, nici odată n'a ajuns să și-i vadă adormind sătui, nici bucurându-se ca alți copii cu haine nouă de Paști sau de Crăciun.

Căci, ori încotro apuca, îl urmărea un nenoroc dușmănos ca un câine, care nu latră, dar sare la om, când se pare mai liniștit, mai blând.

Unde punea el plugul, ploaie nu mai cădea, spic nu răsarea, pământul se schimba par'că în cărămidă arsă. De se întâmpla să-și uite cerul de dânsul și să plouă, creșteau spicele, dar veneau grindini și le rupeau. Iar de se întâmpla să ajungă până la secerat, îi ardea focul căpițele, nu numai ale lui, ci și ale vecinilor. O legumă ce-o sămăna în grădină nu răsărea. Un lucru bun de pripășea pe lângă casă, la două-trei zile rămânea fără el. I-l furau hoții.

— Grozav nenoroc mă urmărește. Și nu știu de ce. Par'că neam de neamul meu ar fi omorât la drumuri. Dar anul ăsta sunt hotărît. De'și va mai bate joc de mine, pornesc în lume, nu mă opresc până n'oi da de el, de noroc. Și-l fărâm acolo unde l-oi găsi !

A trecut vara plină de nădejdi. Câmpul făgăduia bogăție și belșug. Au eșit oamenii la secerat. A secerat și el și nevasta și copiii și au legat snopi mulți și grei. Când să-i care la harman, ia-i de unde nu-s. Niște hoți din satele vecine i-au furat peste noapte pe toți.

N'a zis nimica omul nostru. Și-a ascuțit toporul și a pornit, nu să-i caute pe hoți, că era sigur că nu-i găsește, ci să-l caute pe noroc și să se răfuiască cu dânsul.

A mers, a mers. A ieșit din sat, a dat în pădure și s'a afundat în desiș. Pustiul începu să-l înfioare, căci înserase. Auzi deodată, la dreapta lui bocănituri de topor.

— Vre-un taetor de lemne, amărât ca și mine a 'ntârziat în codru. Să mă duc să-l văd. Poate mi-l fac tovarăș de drum.

Apucă la dreapta. Merse puțin, și dădu de un moșneag cioplind la o buturugă. Dedea cu toporul din greu, dar spor nu prea avea.

— Bună seara, moșule !

— Bună'ți fie inima, voinice. Dar, pe cât se pare, după felul cum rostești cuvântul, nu prea știi ce'i inima bună.

— Chiar așa. De aceia am și pornit să'l caut pe Noroc și să'i frâng gâtul, că prea își bate joc de mine.

— Apoi că și eu tot așa ceva pornii de acasă. Hai să ne 'nsoțim amândoi. Ne-o fi drumul mai ușor !

Porniră amândoi. Deteră prin zghiaburi, prin văgăuni și râpi. Urcară costișe, pe hățeșuri și, zdrobiți de osteneală, ajunseră la o colibă părăsită.

Noaptea era friguroasă. In colibă un braț de paie umede, o vatră rece, pe care pădurarul uitase se vede o bucată de mămăligă, ce se scorojise și se umpluse de praf.

Rău loc de mas, zise moșneagul. Dar tot mai bine așa decât nimica. Mâncară amândoi din bucata de mămăligă și se ghemuiră pe paele umede din colibă, să se repaoseze.

N'apucă omul s'ațipească și auzi afară o horă frumoasă, cântată de viers de fete mari. Apoi râsete cu sunet de izvor de munte. Și deslușì glasul uneia:

— Aici, Noroace ?

— Aici, răspunse moșneagul din unghiul de lângă vatra rece.

— Azi s'au născut o mie de oameni și au murit zece.

— Pe cei cari au murit Dumnezeu să'i ierte, iar cei cari s'au născut să aibă în viață parte de binele meu din noaptea asta.

Se auzi apoi ca un fâlfâit de aripi mari de păsări. Și apoi se făcu liniște. Omului îi dete numai decât prin gând că trebue să fie ursitoarele. Dar tăcu. Dimineața plecară mai departe, tot amândoi: el și moșneagul. Au mers toată ziua. Unchiașul mai tușea din când în când cu înțelesuri. Omul tăcea mult. Pe seară au ajuns într'un sat sărăcăcios.

Cu chiu, cu vai au găsit o gazdă, care le-a dat un petic de scânduri cu o velință veche, o perină de paie. Le-a dat și mâncare, un borș de fasole, o bucată de mămăligă.

Au mâncat călătorii noștri și s'au culcat. Intr'un târziu omul auzi glasurile de ieri noapte. Un fior îi trecu prin inimă, să vadă ce-or mai spune.

—Aici, Noroace ?

— Aici !

— Azi s'au născut o sută o sută și au murit două sute de oameni.

— Pe cei cari au murit Dumnezeu să'i ierte, cei cari s'au născut să aibă în vieață parte de binele ce l-am avut eu în noaptea asta !

Ursitoarele au plecat. Călătorii au adormit somn adânc, după atâta oboseală. Dimineața au plecat. Pe drum omul voi să'i vorbească moșneagului, dar același făcu semn să tacă.

— Om vorbi mâne. Până atunci nu mă întreba nimica !..

Și s'au tot dus. Cale lungă fără de repaos. Seara au nimerit într'un sat bogat la un gospodar chiabur, care pe semne avea de mult cunoștință cu unchiașul.

Gazda a pus servitorii să le tragă cismele călătorilor. I-a omenit din plin cu mâncări alese și cu vinuri vechi. Ba a trimes și după lăutari, cari cântau frumos ca la o nuntă împărătească.

Apoi s'au culcat într'un pat curat și moale. Omul se mira de ce a dat peste dânsul. Peste noapte auzi iar glasul ursitorilor :

— Aici, Noroace ?

— Aici !

— Azi s'au născut zece și au murit o mie de oameni.

— Pe cei cari au murit Dumnezeu să'i ierte. Iar cei născuți să aibă în vieață parte de binele ce l-am avut eu în noaptea asta !

Ursitoarele au plecat.

Dimineața zise omul către unchiaș :

— Va să zică tu erai. De ce n'am știut să'ți zdrobesc capul colo la buturuga din pădure !

— Măi omule, bine că nu-ți dădu în minte să faci o prostie ca aia. Că eram tocmai în ziua cea mai amărâtă și n'aș fi apucat să mai dau oamenilor nici măcar vieața amărâtă pe care am petrecut-o atunci, și nici pe cea din noapte asta. Ci ar fi rămas numai rău. De mă prăpădeam, s'ar fi umplut lumea de amar, și n'ai fi mai văzut pe fața pământului om bucurat. Ce crezi tu ? Eu lucrez de capul meu ? Am și eu stăpân. Și lupt pe cât pot să'i ajut pe oameni. Dar nici soarele că'i soare nu poate încălzi lumea toată. Suferința e mare. Leacuri nu ajung pentru toți. Și apoi relele nu cad pe pietre, ci pe oameni ca tine și ca alții.

Dar tu du-te acasă. Din când în când mi-oi mai aduce aminte și de tine. Oi mai vorbi cu frate-meu, cu Sporul să'și mai arunce ochii și prin preajma ta. Și poate s'o mai alina durerea ce s'a încuibat în sufletul și'n casa ta. Eu nu pot să'ți dau dela mine nimica. Cine e de vină dacă tu și toți ai tăi v'ați născut într'o zi ca aceia, în care am mers în coliba părăsită din pădure ?

Dacă s'ar putea naște omul a doua oară, poate și vieața lui s'ar putea schimba. Dar du-te și muncește. Frate-meu Sporul ajută pe cei stăruitori și credincioși. Și de multe ori ajutorul lui cântărește cât și menirea mea.

Omul a mulțumit unchiașului și a plecat. Pasă-mi-te Sporul a dat pe la el, căci altfel ar fi pornit iar în căutarea unchiașului. Sau poate s'a lipit de el vre-un fir de păr din sumanul unchiașului. Și o fi ajuns și el să vadă odată sațiu în casa lui. Nu știm, dar de omul nenorocos n'am mai auzit nimica. Iar unchiașul o fi colindând și acum pe lume, menind vieața fragedelor vlăstare ale omenirei.

Asta-i povestea cu norocul. Am auzit-o dela mama. Odată s'o spui și tu cui ți-o fi drag și l-ăi vedea necăjit din cauza nenorocului. Și dacă te va asculta, să'l învălui în căldura în care te învăluie acum sufletul meu. Și poate va uita o clipă de tot ce l-a îndurerat în suflet.

Precum uit și eu, cătând în adâncul ochilor tăi frumoși și calzi și buni !..

I. U. SORICU

CORBUL

Corbule, tu nu știi ce-i iubirea,
Numai înspre rău te'ndeamnă firea,
Dacă dalbei zile cauți vina,
Cum mai poți tu prețui lumina ?

Corbule, tu nu știi ce e dorul,
Numai către rău te'ndeamnă zorul,
Când fâșii de noapte porți in ghiare,
Vrei să te mai 'nalți spre-'nseninare ?

Corbule, tu nu știi ce-i avântul,
Croncănit sinistru-ți este cântul,
Cum mai poți să stai în vraja serii
Și s'asculți chemarea primăverii ?

Viața nouă clocotește'n fire,
Totul este cântec și'nnoire,
Totul este dor de înnălțare,
Totu-i ritm și binecuvântare.

Corbule, tu ți-ai uitat trecutul,
Când lui Făt-frumos îi purtai scutul,
Și când răcoreai pe luptător,
Sau duceai ștafetă dragă'n zbor.

Ce frumos ți-ar sta să strigi în zare
Libertate, muncă, drag de soare,
Ce frumos ți-ar stą să fluturi steagul,
Să huiască'n urma ta șiragul !...

Știu și ce-i iubirea și ce-i dorul,
Spre 'nălțimi cu foc uriaș lua zborul,
Insă vino, spune și-mi arată
Unde sunt viteji de-altă-dată ?

I. U. Soricu

Cântec de tinerețe

A primăverei dalbă sărbătoare
In pieptul nostru tânăr a'nflorit.
Cu fruntea sus, cu ochii către soare
Sub steagul muncei sfinte am pornit.

Veniți să ducem binelui solia
Spre cei de viață nouă însetați,
Vom semăna senină bucuria
Ca să rodească dragostea 'ntre frați.

Purtăm cu noi lumină și căldură
In urma noastră cântece răsar,
Zdrobim puterea valului de ură
Frumseței ridicăm măreț altar.

A noastră-i tinerețea 'nvingătoare,
Dați aripi să pornim semeți în zbor,
O viață nouă'și ia spre noi cărare,
Spre glorie se'nalță un popor !

I. U. Soricu

Redactor-responsabil : NICOLAE CHIACU